

AIKA	20.02.2025 klo 09:00 - 10:53	
PAIKKA	Kunnanhallituksen kokoushuone	
LÄSNÄ	Wesin Lisa Koivula Hannes Mäkelä Marja-Liisa Nikkilä Riikka Ollikainen Leena Vuorenpää Sanna-Riikka Kraft Maija-Leena	puheenjohtaja varapuheenjohtaja jäsen jäsen jäsen jäsen jäsen
MUUT SAAPUVILLA OLEVAT	Nurminen Elina Henttonen Hanna	sihteeri klo 9.05 – 9.59
POISSA	Ristimäki Mikko Heikkinen Heidi	Urjalan kunnanhallituksen edustaja Urjalan seurakunnan diakoniatyöntekijä
KÄSITELLYT ASIAT	§:t	
ALLEKIRJOITUKSET	Lisa Wesin puheenjohtaja	Elina Nurminen pöytäkirjanpitäjä
PÖYTÄKIRJAN TARKASTUS Aika ja paikka	Pöytäkirja on tarkastettu ja todettu kokouksen kulun mukaiseksi. Urjalassa päivänä kuuta 2025	
Allekirjoitukset	Hannes Koivula	Riikka Nikkilä
PÖYTÄKIRJAN NÄHTÄVÄKSI ASETTAMINEN Aika ja paikka	Kokouksen tarkastettu pöytäkirja, johon on liitetty valitusosoitus, on asetettu yleisesti nähtäväksi yleiseen tietoverkkoon Urjalassa päivänä kuuta 2025	
Todistaa	Sihteeri	Elina Nurminen

4 § Hanna Henttosen opinnäytetyön esittely

Hanna Henttonen esittelee opinnäytetyönsä ”Etsivä vanhustyö: Toimintamallin kehittäminen Urjalan kuntaan”

Opinnäytetyö on myös julkaistu ja se on luettavissa osoitteessa:
<https://www.theseus.fi/handle/10024/871309>

Liite: Hanna Henttonen opinnäytetyö

Asian käsittely:

Selvitystyön aikana Hanna Henttonen on havainnut, että Urjalassa on ikääntyneille tarjolla paljon toimintaa. Opinnäytetyön diassa on palvelukartta, josta selviää palvelut sekä seurakunta- ja vapaaehtoistoiminta. Vaikka toimintaa on hyvin tarjolla, on kunnan panostus toiminnan varsinaiseen hyödyntämiseen ikääntyneiden osalta heikkoa. Osallistumismäärät prosentuaalisesti ovat pienet ikääntyneiden määrään nähden. Tämän voidaan ainakin osaksi olettaa johtuvan siitä, ettei kohderyhmää tavoiteta. Toki palveluihin tai tarjolla oleviin toimintoihin voi myös asiakaskohtaisesti liittyä erilaisia tunteita kuten häpeää tai ihan vain tottumista kotona olemiseen. Myös välimatkat voivat olla pitkiä, eikä tarjolla ole päivittäistä kuljetusta syrjäkyliltä kunnan keskustaan, jossa useimmat palvelut ja toiminta järjestetään. Asiointikuljetus kulkee vain perjantaisin, joka rajoittaa niin toimintaan osallistumista, kuin perusasioiden hoitamista ylipäätään. Asiointikuljetuksella itse asiointiin jää aikaa vain puolisen tuntia, joka on todella vähän huomioiden, että juuri perjantaisin Urjalan keskustassa on muutenkin eniten ruuhkaa. Asiointikuljetus otetaan tarkempaan käsittelyyn huhtikuun kokoukseen.

Neuvosto tahtoo huomauttaa opinnäytetyön lukijoita, että palveludiasta puuttuu mm. perhehoito sekä mahdollisesti muita palveluja.

Opinnäytetyö herättää neuvostossa keskustelua ja pohdintaa eri asioista. Ideaa pidetään äärimmäisen hienona, vaikka samaan aikaan pohditaan, kuinka se saataisiin toimimaan käytännössä. Useimpien samojen asioiden kanssa on painittu pitkän aikaa. Mietittiin, josko neuvoston resurssit huomioiden, voisi tehdä kyläkohtaista kyselyä kuntalaisille. Tämä toki vaatisi yhteistyötä eri tahojen kanssa tietosuoja-asiat huomioiden.

Myös palvelujen keskittäminen kaupunkeihin nousee puheeksi. Esimerkiksi julkisesta terveydenhuollosta helposti ohjataan tarpeen vaatiessa kaupunkien yksityisille palveluntuottajille, vaikka asiakkaan omassakin kunnassa olisi palvelua saatavilla.

Kotihoidon osalta ikäväksi koetaan se, että kotiin tulevat hoitajat vaihtuvat ja täten hoitajat pysyvät tuntemattomina asiakkaille, sekä toisin päin. Vastuuhoitajat olisivat ratkaisu tähän asiaan, jolloin mm. vaikuttavuus ja turvallisuus paranisi sekä hoitajien että asiakkaiden osalta.

Kutsutaan Hanna Henttonen uudelleen neuvoston kokoukseen käsittelemään keskustelua herättäneistä asioista yksityisen palveluntuottajan näkökulmasta. Päivämäärä sovitaan myöhemmin.

Puheenjohtajan muutettu ehdotus:

Vanhus- ja vammaisneuvosto merkitsee asian tietoonsa saatetuksi sekä lähettää pykälän tiedoksi Pirhan alueellisille neuvostoille.

Vanhus- ja vammaisneuvoston päätös:

Vanhus- ja vammaisneuvosto hyväksyi puheenjohtajan ehdotuksen.

Tiedoksi: Pirhan vanhus- ja vammaisneuvosto

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

HANNA HENTTONEN

Etsivä vanhustyö

Toimintamallin kehittäminen Urjalan kuntaan

VANHUSTYÖN YAMK TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Henttonen, Hanna: Etsivän vanhustyö mallin kehittäminen Urjalan kuntaan
Opinnäytetyö, ylempi AMK
Vanhustyö
Marraskuu 2024
Sivumäärä: 58

Suomen väestö ikääntyy, ikääntyneen väestönosan määrä on kasvanut ja tulee jatkamaan kasvuaan lähivuosien aikana. Tämä asettaa yhteiskuntamme tilanteeseen, jossa voimavarojen suuntaaminen ennaltaehkäisevään hyvinvointityöhön on välttämätöntä. Samanaikaisesti väestön ikääntymisen kanssa kunnissa ollaan uudessa tilanteessa, kun hyvinvointialuemuutos on jättänyt heidän vastuulleen hyvinvointityön järjestämisen ja toisaalta poistanut heidän vastuultaan ison kokonaisuuden ottaessaan hallintaansa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen.

Monitoimijaisen etsivän vanhustyön avulla pyritään tavoittamaan yksinäisiä, syrjäytymisuhan alla olevia ikääntyneitä ja pyritään tarjoamaan heille neuvontaa, sekä tukea palveluihin hakeutumiseen. Etsivä vanhustyö on erityistason ammatillista matalan kynnyksen palvelua, joka mukautuu asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaan. Etsivä vanhustyö pyrkii tuomaan toimintansa lähelle ihmistä, hänen omaan elinympäristöönsä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää etsivän vanhustyön toimintamalli, jonka avulla toiminta voidaan käynnistää Urjalan kunnassa yhteistyössä kunnan, seurakunnan ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Toimintamallin tavoitteena oli pyrkiä tavoittamaan palvelujen ulkopuolelle jäävät, syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet. Viemällä etsivän vanhustyön toiminta ketterästi tavoitettavaan muotoon heidän omaan elinympäristöönsä, voidaan yksilöllinen palveluneuvonta toteuttaa helposti tavoitettavana matalan kynnyksen palveluna.

Opinnäytetyössä käytettiin menetelmänä konstruktivistista menetelmää. Aineistonkeruu toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jota täydennettiin asiantuntijahaastattelulla. Toimintamallin kehittämiseen käytettiin sekä benchmarkingin että palvelumuotoilun menetelmiä. Näiden menetelmien avulla kehitettiin ehdotus etsivän vanhustyön toimintamallista Urjalan kuntaan. Toimintamallin käyttökelpoisuutta arvioitiin yhteistyössä arviointityöryhmän kesken, johon kuului edustajia vanhus- ja vammaisneuvoston, kunnan ja seurakunnan edustajista. Arviointityöryhmän kesken yhteydenpito ja palaverit järjestettiin sähköisesti. Ryhmässä käytyjen keskustelujen ja arviointien perusteella tehtyjen muokkausten jälkeen syntyi etsivän vanhustyön toimintamalli hyödynnettäväksi Urjalan kunnan alueella.

Avainsanat: Etsivä vanhustyö, ikääntyminen, syrjäytymisen ehkäisy, osallisuus, toimijuus, asiakaslähtöiset psykososiaaliset palvelut.

ABSTRACT

Henttonen, Hanna: Outreach work for the elderly, development of an operating model for the municipality of Urjala

Master's thesis

Master's Degree Program in Elderly Care

November 2024

Number of pages: 58

Population of Finland is ageing. The number of elderly people has increased and will continue to do so over the next few years. This puts our society in a situation where it is necessary to direct our resources to preventive welfare work. At the same time as the population is ageing, municipalities are facing a new situation. The health and social services reform that resulted in the creation of the well-being services counties has left the municipalities responsible for organizing welfare work and, on the other hand, removed a large entity from their responsibility as the well-being services counties take over the organization of health and social services.

The multidisciplinary outreach work for the elderly aims to reach lonely elderly people at risk of social exclusion and to offer them advice and support in accessing services. Outreach work for the elderly is a special-level professional low-threshold service that adapts to the client's needs and wishes. Outreach work for the elderly aims to bring its activities close to people, to their own living environment.

The purpose of this thesis was to develop an model for the outreach work for the elderly that can be used to launch activities in the municipality of Urjala in co-operation with the municipality, parish and other third sector actors. The aim of the operating model was to reach elderly people at risk of social exclusion who are excluded from services. By bringing the activities of the outreach work for the elderly activities in an agile form into their own living environment, individual service counselling can be implemented as an easily accessible service with a low threshold service.

The method used in the thesis was the constructive method. The data collection was conducted as a descriptive literature review, supplemented by expert interviews. Both benchmarking and service design methods were used to develop the operating model for the outreach work for the elderly. These methods were used to develop a proposal for an operating model for outreach elderly care in the municipality of Urjala. The usefulness of the operating model was evaluated in co-operation with an evaluation working group consisting of representatives of the older people's and the disability council, the municipality and the parish. Communication and meetings between the evaluation group were arranged electronically. After the modifications based on the group's discussions and evaluations, a model for outreach work for the elderly was created to be utilized in the municipality of Urjala.

Keywords: Outreach work for the elderly, ageing, prevention of social exclusion, participation, agency, client-oriented psychosocial services.

ALKUSANAT

Ollaksesi suuri ole kokonainen.

Älä mitään itsessäsi liioittele, äläkä sulje pois.

Ole kaikki kaikessa.

Pane kaikki mitä olet pienimpäänkin mitä teet.

Niin koko kuukin mahtuu joka lampeen koska se loistaa korkealta.

(Fernando Pessoa)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN TAUSTA.....	9
2.1 Etsivä vanhustyö	9
2.2 Ikääntyminen	12
2.3 Yksinäisyys ja syrjäytyminen	13
2.4 Osallisuus ja toimijuus	14
2.5 Asiakaslähtöiset psykososiaaliset palvelut	15
3 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
4.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	18
4.2 Konstruktivistinen kehittämis- ja tutkimusmenetelmä	18
4.3 Benchmarking	19
4.4 Palvelumuotoilu	20
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	23
5.1 Prosessin aloitus	23
5.2 Aineiston keruu.....	24
5.2.1 Aiemmat tutkimukset	24
5.2.2 Benchmarking aineisto	26
5.3 Hankkeen selvitystyö.....	31
5.4 Aineiston yhteenveto	34
5.5 Etsivän vanhustyön malli Urjalan kuntaan	35
5.6 Etsivän vanhustyön liikkuva malli	35
5.7 Palvelupolku	38
5.8 Malliluonnoksen arviointi	43
6 POHDINTA	45
6.1 Eettinen pohdinta	45
6.2 Ammatillinen kehittyminen prosessin aikana	47
6.3 Tulevaisuuden visiointi	48
LÄHTEET	51
LIITE 1: PALVELUSUUNNITELMA.....	56
LIITE 2: PALVELUKARTTA	58

1 JOHDANTO

Väestön ikääntyminen on jo nyt Suomessa merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö ja ikääntyneen väestön osuuden voidaan odottaa jatkavan nopeaa kasvuaan myös tulevana vuosina. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tuoreimpien raporttien mukaan suurimmat ikääntymisen mukanaan tuomat haasteet ovat Suomessa vielä edessäpäin. Väestörakenteen muutos on asettanut ja tulee asettamaan kunnille ja hyvinvointialueille uusia vaatimuksia niin palveluiden suunnittelussa, kuin niiden saavutettavuudessaakin. Tämä haaste korostuu erityisesti maaseutukunnissa, joissa väestötiheys on pienempi ja näin ollen välimatkat palveluiden saavuttamiseksi ovat usein pitkiä. Maaseutukunnissa ikääntyneet kohtaavat monia haasteita paitsi välimatkojen, myös sosiaalisen ja taloudellisen saavutettavuuden näkökulmasta. Myös kuntien tilanne on palveluiden järjestämisvastuun näkökulmasta katsottuna muuttunut sote-uudistuksen myötä. Sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille on kunnille jäänyt entistä suurempi rooli ennaltaehkäisevän työn kehittämisessä ja toteuttamisessa. Tämä luo painetta toimintatapojen muutokseen ja uusien omaan väestöön soveltuvien toimintamallien kehittämiseen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. (STM, 2020.)

Suomessa ikääntyneiden hyvinvointia säädellään vanhuspalvelulailla, joka velvoittaa kuntia tekemään suunnitelman ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn tukemiseksi. Kuntien vastuulle kuuluu riskiryhmien, kuten yksin asuvien ja yksinäisyyttä kokevien ikääntyneiden, sekä juuri leskeksi jääneiden tavoittaminen ja heidän tukemisensa. Lisäksi monet fyysistä toimintakykyä rajoittavat sairaudet voivat heikentää ikääntyneiden mahdollisuuksia hyödyntää heille suunnattuja palveluita. Tämän vuoksi kunnissa tarvitaan monipuolista asiantuntemusta, jonka avulla ikääntyneiden tarpeet voidaan huomioida niin suunnittelussa kuin arvioinnissakin. Etsivän vanhustyön lisääminen kunnan palvelutarjontaan olisi yksi keino tavoittaa erityisen haavoittuvassa

asemassa olevia ikääntyneitä ja vähentää heidän syrjäytymistään, sekä edistää heidän toimijuuttaan ja osallisuuttaan. (STM, 2020.)

Ikääntyneet muodostavat heterogeenisen ryhmän, jonka yksilöt eroavat huomattavasti toimintakykynsä, terveydentilansa ja taloudellisten mahdollisuuksiensa suhteen toisistaan. Tämän lisäksi ikääntyneessä väestössä on ihmisiä monenlaisista kulttuurisista ja uskonnollisista taustoista, sekä eri sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. Ikääntyneiden tarpeiden ja toimintakyvyn laaja vaihteluväli lisää erilaisten näkökulmien huomioimiseen tärkeyttä palveluiden kehittämisessä. (Valtioneuvosto, 2022.)

Ikääntyneiden yksinäisyys ja sosiaalinen syrjäytyminen ovat erityisiä haasteita, joita kasvava digitalisaatio ja heikko palveluiden saavutettavuus voivat pahentaa. Syrjäytymisen yhteys yhteiskunnallisen osallisuuden vähenemiseen ja sosiaalisen tuen puutteeseen on osoitettu heikentävän elämänlaatua ja lisäävän ennenaikaisen kuolleisuuden riskiä. Syrjäytyneiden ikääntyneiden toimintakyky heikkenee usein nopeammin, mikä lisää heidän tarvitsemaansa palvelutarvetta ja kuormittaa siten palvelujärjestelmiä. Tämän vuoksi on olennaista, että ennaltaehkäisevän työn avulla pystytään löytämään riskiryhmät ja tarjoamaan heille oikea-aikaista tukea ja ohjausta. (ROSEnet, 2020.)

Opinnäytetyö keskittyy Urjalan kunnan etsivän vanhustyön toimintamallin kehittämiseen. Toimintamallin tavoitteena on ehkäistä ikäihmisten syrjäytymistä, sekä lisätä heidän mahdollisuuksiaan osallistua ja vaikuttaa oman elämänsä tärkeisiin kysymyksiin. Työ toteutetaan yhteistyössä Urjalan kunnan kanssa ja sen tavoitteet nojaavat kunnan laajaan hyvinvointisuunnitelmaan. Urjalan kunnassa laadittu laaja hyvinvointisuunnitelma asettaa tavoitteita kuntalaisten osallisuuden lisäämiselle ja yhteistyön kehittämiseksi erityisesti järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

Opinnäytetyön keskiössä ovat yli 65-vuotiaat kotona asuvat ikääntyneet, joiden hyvinvointia ja elämänlaatua halutaan edistää ennaltaehkäisevän työn ja tiiviin yhteistyön avulla. Työssä on asetettu iän rajaukseksi 65 ikävuotta, sillä

se on yleinen vanhuuseläkkeen alkamisikä, jossa moni siirtyy työelämästä uuteen elämänvaiheeseen. Tämä muutos tuo mukanaan uusia tarpeita ja haasteita, jotka voivat asettaa ikääntyneen yksilön alttiiksi sosiaaliselle ja psyykkiselle kriisille. Lisäksi 65 ikävuoden ikärajaus on perusteltu aiempien vanhusväestölle tehtyjen rajausten ja tutkimusten valossa, sillä monet kansalliset ja kansainväliset tutkimukset keskittyvät juuri tähän ikäryhmään. Saman rajauksen valinta mahdollistaa vertailun ja aiempien tutkimustulosten hyödyntämisen hyvinvointityön kehittämisessä. Työssä olisi voinut käyttää rajauksena myös 75 ikävuotta, koska vanhuuseläkkeelle siirtymisen yhteydessä ikääntynyt väestö on pääosin toimintakykyistä ja aktiivista.

Opinnäytetyössä käytetään Samkin ohjeistus ja eettinen näkökulma huomioiden tekoälysovellusta ChatGPT. Tekoälyä on työssä käytetty aiheeseen liittyvien teemojen mukaiseen yleiseen keskusteluun, sekä omien suunnitelmien ja ideoiden testaukseen.

2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN TAUSTA

Tämän opinnäytetyön keskeisimpinä käsitteinä ovat ikääntyminen, syrjäytymisen ehkäisy, osallisuus ja toimijuus, etsivä vanhustyö, sekä asiakaslähtöiset psykososiaaliset palvelut.

2.1 Etsivä vanhustyö

Etsivän työn historian juuret ulottuvat aina kristinuskon heräämiseen vuoteen 30 ja suurien löytöretkien aikaan 1400–1700-luvulle. Suomeen ensimmäistä etsivän työn toimintaa voidaan katsoa tulleen pelastusarmeijan toiminnan aloittamisen myötä vuonna 1889. Suomalaisessa yhteiskunnassa pelastusarmeija sai hyväksynnän sotien aikana tekemästään laajasta työstä esimerkiksi evakojen auttamisen suhteen. Suomessa toimi 1800-luvulla myös runsaasti muita yhteiskunnan huono-osaisten, syrjäytyneiden ja epätasa-arvoa kokeneiden kansalaisten auttamisesta kiinnostuneita järjestöjä, kuten esimerkiksi suomen punainen risti. (Kuikka, 2015.)

Etsivän vanhustyön määritelmää on avattu Suomessa vain vähän, etsivän vanhustyön ajatellaan kuitenkin olevan yhteisölähtöistä ja sosiaalista toimintaa, jolla pyritään tavoittamaan erityisiin kohderyhmiin kuuluvia ikääntyneitä. Nämä ovat niitä henkilöitä ja ryhmiä, joihin ei nykyisillä ja perinteisillä sosiaali- ja terveystalveilla saada yhteyttä. Etsivästä vanhustyöstä on käytetty myös termiä löytävä vanhustyö, mutta tässä työssä käsitteenä käytetään etsivää vanhustyötä. Fingerroosin säätiö on Turun seudulla kehittänyt usean vuoden ajan löytävän vanhustyön mallia, joka on vakiintunut pysyväksi käytännöksi alueen palvelurakenteeseen. Heidän toimintansa yhteydessä on määritelty löytävän vanhustyön olevan erikoistunutta ja ammatillista toimintaa, jossa painotetaan psykososiaalista lähestymistapaa. Tämä työ toteutuu usein liikkuvana palveluna, jossa työntekijät tapaavat asiakkaita näiden kotona tai lähiympäristössä. Erityinen huomio kohdistuu haavoittuvimmassa asemassa oleviin

vanhuksiin, kuten yksinäisiin, masentuneisiin, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiviin sekä niihin, joilla ei ole läheisiä tai omaisia. Löytävässä vanhustyössä tehdään tiivistä yhteistyötä niin järjestöjen, kuin julkisen sektorin toimijoiden kanssa. (Jokinen, Lötjönen, Rahunen, Nikula & Tarvainen, 2017; Kuikka, 2015.)

Etsivä vanhustyö kohtaa ihmisen ja etsii ratkaisuja asiakkaan näkökulmasta. Etsivä vanhustyö toteutetaan ikäihmisen omista lähtökohdista käsin ja hänen kotiympäristössään, jolloin voidaan havaita ne ympäristön tekijät, jotka joko edistävät tai rajoittavat hänen toimijuuttaan. Työssä noudatetaan eettisiä periaatteita, kuten yksilön ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Keskeisiä periaatteita etsivässä vanhustyössä ovat aito vuorovaikutus ja dialoginen lähestymistapa. Tavoitteena on tukea ihmisen voimaantumista ja osallisuutta. Kiireetön läsnäolo ja ihmisen kuuleminen ovat työntekijän ja ikääntyneen ihmisen hyvän kohtaamisen ja luottamuksen rakentumisen edellytys. Sitoutuminen avun vastaanottamiseen sekä yhteiseen työhön syntyvät luottamuksen kautta. (Tiittula, 2020.)

Yhteiskunnan muuttuessa yhä kasvavassa määrin digitalisaation ja teknologisten innovaatioiden varaan on palvelujen saatavuus ja savutettavuus monen iäkkään näkökulmasta heikentynyt. Muun muassa palveluiden etääntyminen, monimutkainen ja pirstaleinen palvelujärjestelmä sekä digitalisaatio aiheuttavat iäkkäässä väestössä avuttomuutta ja kyvyttömyyttä pärjätä omin voimin. Etsivän vanhustyön tavoitteena voidaankin ajatella olevan tavoittaa ne ikääntyneet ihmiset, joita ei syystä tai toisesta olemassa oleva palvelujärjestelmämme tavoita. (Van Aerschot, 2022.)

Aiemmin Suomessa on tehty etsivää vanhustyötä lähinnä kuntien sosiaalityön ja seurakuntien diakoniatyön kautta. Nykyisin etsivää vanhustyötä tehdään monen eri sektorin toimesta. Suomessa toimii etsivän vanhustyön verkostokeskus, VALLI, joka tukee etsivän ja löytävän vanhustyön tekijöitä ja kehittäjiä. Etsivän vanhustyön verkostokeskus neuvoo, kehittää ja kokoaa uusinta tietoa, lisäksi he vahvistavat verkostoja ja auttavat jakamaan kokemuksia. Ikäinstituutin ja etsivän vanhustyön verkostokeskuksen yhteistyönä tuottamasta Elämän

ote -ohjelmassa vuosina 2018–2021 tuotettiin yhteensä 47 eri toimintamallia eri puolilta Suomea, jotka jaettiin iäkkään näkökulmasta eri teemojen alle. Löydettyksi tuleminen teeman alle koottiin nimenomaan etsivän vanhustyön toteuttamiseksi sopivia toimintamalleja. (Valli, n.d.; Kuikka, 2015.)

Yhtenä Elämän ote- ohjelmassa kehitettynä mallina toteutettiin Aikaa, päätä ja sydäntä- yksilötyön mallin, jonka kehityksestä vastasi Fingerroosin säätiö. Toimintamalli tarjoaa yksinkertaisen ja tehokkaan tavan tukea yli 60-vuotiaita ikäihmisiä, joilla on elämässään pulmia tai haasteita. Mallissa korostuu ikäihmisen tilanteen kokonaisvaltainen kartoitus ja yksilöllisten ratkaisujen suunnittelu yhdessä asiakkaan kanssa. Mallin periaatteiden mukaan asiakas kohdataan hänen omien tarpeidensa mukaan. Tapaamisen tavoitteena on auttaa asiakas realistisesti näkemään oma tilanteensa, sekä ohjata hänet tarvittavien palveluiden piiriin. Työ perustuu kotikäynteihin ja tapahtuu asiakkaalle mieluisassa ympäristössä. Luottamuksen rakentaminen on keskeistä ja työ on suunnitelmallisesti tavoitteellista, sekä määräaikaista. Asiakkuuden päätyttyäkin huolehditaan, että ikäihminen pysyy tarjottujen palveluiden piirissä. Yhteistyötä tehdään yksilötyötä tekevän ammattilaisen, kuntatoimijoiden, järjestöjen ja muiden tahojen välillä. (Valli, n.d.)

Siskot ja Simot ry kehitti Elämän ote- ohjelmassa mallin jalkautuvasta ovelta ovelle -työstä. Tämä on etsivän vanhustyön toimintamalli, joka pyrkii tavoittamaan vaikeasti saavutettavia ikäihmisiä henkilökohtaisella lähestymistavalla. Toiminta keskittyy erityisesti kaupungin vuokratotaloyhtiön asunnoissa ja niiden lähialueilla asuviin ikääntyneisiin, jotka eivät välttämättä käytä sosiaalista mediaa tai tilaa maksullisia lehtiä. Tavoitteena on houkutella heitä mukaan paikalliseen kerhotoimintaan tarjoamalla turvallinen ja tuttu ympäristö, sekä henkilökohtainen kutsu. Asukkaille jaetaan kutsukortteja ja rappukäytävissä käytetään mainoksia, jotka ovat selkeitä ja houkuttelevia. Etsivä työ ajoittuu kerhotoiminnan käynnistämisen vaiheeseen. (Valli, n.d.)

Perehtyminen aiemmin kehitettyihin etsivän vanhustyön hankkeisiin on osoittanut, että niitä on kehitetty Suomessa viime vuosina useita. Osa kehitetyistä

toimintamalleista on juurtunut osaksi hyviä käytänteitä, osa toimintamalleista on jäänyt toteutumatta.

2.2 Ikääntyminen

Vanhenemisteorioita on 1800-luvun jälkeen esitetty satoja, vanheneminen on siis hyvin pitkälti määrittelykysymys. Erään määritelmän mukaan vanhuus määritellään elämänvaiheeksi, jolloin vanhenemismuutoksista johtuvat toiminnanvajaukset ja sairaudet haittaavat merkittävästi jokapäiväistä elämää. (Kananen & Marttila, 2022.)

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta, sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista eli vanhuuspalvelulaki määrittelee ikääntyneen väestön olevan vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä oleva väestönosa. Tämä laki määrittelee ikääntyneen henkilön sellaiseksi, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän seurauksena, johtuen joko sairauksista tai vammoista, jotka ovat alkaneet, lisääntyneet tai pahentuneet iän myötä, tai ikääntymiseen liittyvästä rappeutumisesta. (Finlex, 2012.)

Valtioneuvoston laatima kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030- Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi toteaa ikääntyneiden olevan toimintakykyisiä pidempään ja linjaa tämän myös yhdeksi ikäohjelman keskeiseksi tavoitteeksi (Valtioneuvosto, 2022).

Koska ikääntyneet ovat toimintakyvyltään varsin toisistaan poikkeava ryhmä, eikä sen vuoksi määritelmää ikääntymisestä voi täysin perustaa toimintakyvyn arviointiin, käytetään tässä työssä ikääntyneen määritelmää yksilöstä vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen.

2.3 Yksinäisyys ja syrjäytyminen

Yksinäisyys voidaan käsitteenä jakaa merkityksensä perusteella emotionaaliseen, sosiaaliseen ja eksistentiaaliseen yksinäisyyteen. Emotionaaliseen yksinäisyyteen liittyy merkityksellisen kiintymyssuhteen menettäminen tai puuttuminen, kun taas eksistentiaaliseen yksinäisyyteen liittyy vahvasti käsitys ihmisen yksinäisyydestä maailmankaikkeudessa. Sosiaalinen yksinäisyys liittyy pitkälti puutteellisiin tai kokonaan puuttuviin sosiaalisiin kontakteihin. (Tiilikainen, Jansson & Pirhonen, 2022.)

Yksinäisyyttä voidaan ymmärtää yksilön henkilökohtaisena kokemuksena siitä, että hänen ihmissuhteensa ja tunne yhteydestä muihin ovat puutteellisia. Tärkeämpää kuin suhteiden määrä on niiden laatu ja kyky täyttää yksilön odotukset. Yksinäisyyden kokemus syntyy, kun sosiaalisten suhteiden odotukset eivät kohtaa todellisuutta, eli kun henkilö odottaa enemmän kuin mitä hän todellisuudessa saa näiltä suhteilta. (Tiilikainen, ym., 2022.)

Ikääntyvien yksinäisyyttä on usein selitetty sosiaalisen verkoston kaventumisella ja kontaktien vähentymisellä iän karttuessa. Näiden muutosten taustalla ovat yleensä toimintakyvyn ja terveyden heikkeneminen, kuten liikuntarajoitteet tai aistiongelmät. Yksinäisyys liittyy usein lisääntyneeseen avuntarpeeseen ja vaikeuteen ylläpitää merkityksellisiä suhteita. On kuitenkin tärkeää huomata, ettei toimintakyvyn tai terveyden heikkeneminen väistämättä johda yksinäisyyteen, vaan ympäristön tuki osallistumiseen on ratkaisevaa. Yksinäisyyttä voi aiheuttaa myös kokemus osattomuudesta suhteessa laajempiin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. (Tiilikainen, ym., 2022.)

Syrjäytymistä voidaan pitää yhtenä yksinäisyyden karuimmista seurauksista. Syrjäytyminen käsitteenä voi pitää sisällään monia erilaisia syrjäytymisen muotoja, sosiaalinen syrjäytyminen kuvastaa ihmisen jäämistä sivuun yhteiskunnan toiminnasta. Ikääntyneiden ihmisten yksinäisyys ja syrjäytyminen on paitsi yksilöä koskeva, myös koko väestöryhmän ongelma. Toimintakyvyn heikentyessä syrjäytymisen riski kasvaa, kun yksilö ei enää entiseen tapaan sel-

viä omaehtoisesta vuorovaikutuksesta muun yhteiskunnan kanssa. Lieventämällä yksinäisyyttä voidaan myös ehkäistä syrjäytymistä. Tunnistaakseen yksinäiset ja syrjäytymisen vaarassa olevat ikääntyneet, on pyrittävä luomaan turvallinen, luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen toimintaympäristö, jossa myös yksinäisyyden tunteet ovat luontevaa ottaa puheeksi. Tällaiseen konkreettiseen työhön voidaan päästä etsivän vanhustyön avulla. (Tiilikainen, ym., 2022.)

2.4 Osallisuus ja toimijuus

Osallisuuden kokemuksen voidaan ajatella liittyvän merkityksellisyyden kokemukseen, mahdollisuuteen vaikuttaa oman elämän kulkuun ja mahdollisuuteen elää omannäköistä elämää, näiden seikkojen taas on katsottu olevan yhteydessä hyvinvointiin. Ihmisellä on halu olla merkityksellinen, kokea kuulluksi tulemistä, voida osallistua ja kokea olevansa hyväksytty. Osallisuuden kokemukseen voidaan palveluiden keinoin vaikuttaa tarjoamalla riittävää tukea ja tarvittavat palvelut. Lisäksi osallisuuden kokemusta tukevat myös vapaamuotoiset kokoontumistilat. Osallisuuden kokemus on vahvasti yhteydessä yksilön tietoon, taitoon ja resursseihin. Toimintaympäristön on myös palveltava toimimisen edellytyksiä olemalla riittävän hyvin ymmärrettävä ja hallittava. Se luo pohjan omaehtoiselle osallistumiselle. (Kukkonen & Isola, 2021, 104.)

Toimijuus voidaan määritellä yksilön kykynä toimia tarkoituksellisesti ja itseohjautuvasti, analysoiden omia tekojaan tietoisesti. Kuitenkin ikääntyneen ihmisen toimintakyvyn heikentyessä toimijuuden toteutuminen ei ole enää yhtä itsestään selvää, vaan siihen tarvitaan usein muiden ihmisten apua. Toimijuus ei perustu pelkästään yksilön kykyyn toimia itsenäisesti, vaan myös vapauteen tehdä omassa elämässään valintoja ja päättää eri vaihtoehtojen välillä. Toimijuus korostuu tilanteissa, joissa yksilö toimii tietyllä tavalla, vaikka olisi mahdollista toimia toisinkin. Ikääntyneillä toimijuus ja toimintamahdollisuudet ovat usein riippuvaisia ympäröivistä ihmisistä. Avunkin tarpeessa oleva ikääntynyt pystyy toteuttamaan toimijuuttaan, jos hänelle tarjotaan tarvittavaa tukea ja apua. (Vornanen, 2023.)

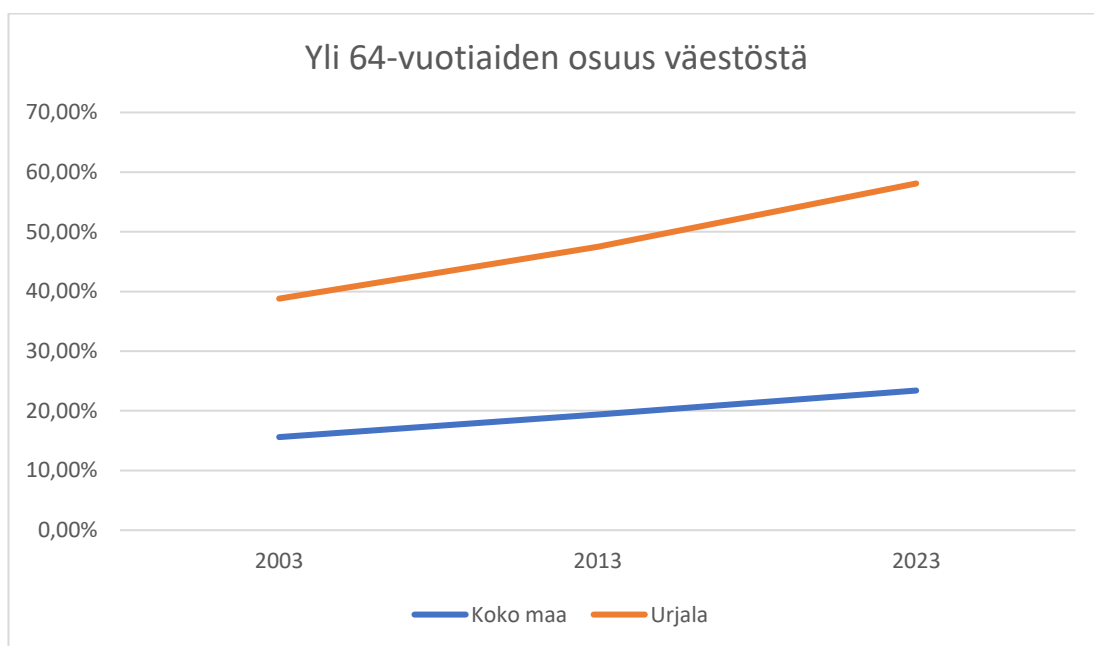
2.5 Asiakaslähtöiset psykososiaaliset palvelut

Psykososiaalinen työ on auttamistyötä, jossa tarkastellaan yksilön tilannetta osana sitä ympäristöä ja niitä olosuhteita, joissa sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus tapahtuvat. Psykososiaalisessa työssä ympäristön ja olosuhteiden määrittely on moninaista, siinä on huomioon otettava niin kulttuuriset, yhteiskunnalliset, taloudelliset ja historialliset näkökulmat, kuin myös yksilön käyttäytymiseen, kommunikaatioon, rooleihin ja odotuksiin liittyvät näkökulmat. Psykososiaalinen työ tähtää psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, joita voidaan ajatella olevan sosiaalisen vuorovaikutuksen ja tuen lisääntyminen. Ikääntyneiden ihmisten elämässä sosiaalisen tuen puute näkyy parhaiten eristäytymisenä sosiaalisen vuorovaikutuksen tilanteista. Sosiaalisen vuorovaikutuksen väheneminen ikääntyessä on usein seurausta toimintakyvyn heikentymisestä ja läheissuhteiden vähenemisestä. (Pietilä & Saarenheimo, 2018.)

Asiakaslähtöisillä psykososiaalisilla palveluilla pyritään vastaamaan psyykkisen hyvinvoinnin ja eri sosiaalisten ulottuvuuksien osa-alueilla ilmaantuviin tuen tarpeisiin. Tällä tuella pyritään järjestämään palveluita, jotka parantavat kykyä selviytyä arjen tilanteista, toimia osana elinympäristöään ja solmia sosiaalisia suhteita. Nämä palvelut sopivat erityisesti ikääntyneille, joilla on elämässään joitain rajoittavia tekijöitä. Psykososiaalisilla palveluilla tavoitellaan yksilölle kokemusta kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. (Pietilä & Saarenheimo, 2018.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Opinnäytetyön toimintaympäristönä on Urjalan kunta, joka on yksi Pirkanmaan maakunnan 23:sta kunnasta. Tilastokeskuksen mukaan Urjalan kunnan väestörakenne poikkeaa selvästi koko Suomen keskiarvosta. Vuoden 2023 lopussa yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on Urjalassa 34,7 %, mikä on huomattavasti korkeampi kuin koko maan vastaava osuus, joka on 23,4 % (kuvio 1). Urjalan väestöllinen huoltosuhte on myös selvästi korkeampi kuin koko maassa ollen 88,9, kun se koko Suomessa on 61,9. Näin ollen korkean huoltosuhteen mukaan kunnassa on vähemmän työikäisiä henkilöitä tukemassa julkisten palveluiden ja eläkkeiden rahoitusta verrattuna väestön huollettaviin. (Tilastokeskus, 2024.)

Kuvio 1. Yli 64-vuotiaiden osuus Urjalan väestöstä.

Urjalan kunta on pinta-alaltaan laaja, mutta harvaanasuttu alue. Urjalan kunnan alueella on asukkaita 9,6 asukasta neliökilometriä kohden, kun vastaava luku koko maassa on 18,4 asukasta/km². Näiden tilastojen tulkinnan perusteella Urjalan kunta kohtaa erityisiä haasteita väestön ikääntymisen ja palveluiden saatavuuden suhteen tulevana vuosina. Ikääntyneen väestön suuri

määrä tuo haasteita palveluiden ja sosiaalisen tuen järjestämiseen, kun taas alhainen väestöntiheys saattaa hankaloittaa ja heikentää palveluiden saavutettavuutta. (Tilastokeskus, 2024.)

Urjalan kunta kuuluu terveys- ja sosiaalipalveluiden järjestämisvastuun perusteella Pirkanmaan hyvinvointialueeseen. Kunnan alueella järjestetään ikääntyneiden palvelua kotona asumista tukevin palveluin, sekä ympärivuorokautisena palveluasumisena. Kotona asumista tukeviin palveluihin ja ympärivuorokautiseen palveluasumiseen hakeudutaan palvelutarpeenarvion perusteella. Matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelua hyvinvointialue järjestää lähitoritoimintana. Lähitori on kaikille avoin kohtaamispaikka, jossa tarjotaan neuvontaa ja ohjausta. Lähitori kokoontuu Urjalassa terveysaseman tiloissa kerran viikossa. Ohjausta ja neuvontaa saa myös puhelimen välityksellä palveluneuvonnan numerosta. (Pirha, 2024.)

Urjalan kunnan laajassa hyvinvointisuunnitelmassa on kirjattu ikääntyneiden palveluiden järjestämistä lähinnä kotihoidon ja asumispalveluiden asiakkaiden näkökulmasta katsottuna. Tavoitteet hyvinvointityölle on kirjattu koskemaan arvioita, joita voidaan suorittaa säännöllisen kotihoidon asiakkaiden RAI-arviointien pohjalta. Kunnan järjestämänä toimintana hyvinvointisuunnitelmassa raportoidaan ikääntyneiden kuntosalitoiminnan vakiinnuttaminen, sekä yhteisöllisyyden ja järjestöyhteistyön syventäminen. Tämän suunnitelman ja siihen kirjattujen tavoitteiden perusteella voidaan siis päätellä, että kunnan järjestämänä etsivän vanhustyön kaltaista ennaltaehkäisevää toimintaa ei tällä hetkellä järjestetä. (Urjala, 2022.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Etsivän vanhustyön toimintamalli, jonka avulla etsivän vanhustyön toiminta voitaisiin käynnistää Urjalan kunnan alueella. Etsivän vanhustyön toimintamallin tavoitteena on pyrkiä tavoittamaan palvelujen ulkopuolelle jäävät, syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet. Tavoittamalla nämä palvelujen ulkopuolelle jäävät ikääntyneet voidaan ehkäistä heidän syrjäytymistään, sekä lisätä heidän toimijuuttaan ja osallisuuttaan.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

- Miten ja millaiset oikea-aikaiset ja helposti tavoitettavat palvelut voidaan varmistaa ikäihmisille Urjalassa?
- Millaisia toimijuuden ja osallisuuden lisäämisen keinoja voidaan hyödyntää Urjalan kunnassa?
- Miten kunnan ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välinen yhteistyö voidaan organisoida tukemaan etsivää vanhustyötä?

4.2 Konstruktivistinen kehittämis- ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda toimintamalli, jonka perusteella voidaan uusi toiminta käynnistää kunnassa. Tämän vuoksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui konstruktivinen kehittämistyö. Konstruktivinen tutkimusote soveltuu erityisen hyvin käytettäväksi tilanteissa, jossa tavoitteena on luoda konkreettinen tuotos, kuten esimerkiksi toimintamalli. Tässä tutkimustavassa pyritään mahdollisimman käytännönläheiseen ratkaisuun keräten olemassa olevaa tietoa, sekä teoriassa että käytännössä. Konstruktivisessa lähestymistavassa on siis tavoitteena luoda uudenlainen, tieteellisesti perusteltu ratkaisu. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2015.)

Konstruktivistinen tutkimus- ja kehittämistyö voidaan jakaa kuuteen eri prosessin vaiheeseen:

1. Ongelman etsiminen
 2. Teoreettisen ja käytännöllisen tiedon hankinta kehitettävästä kohteesta
 3. Ratkaisun laatiminen
 4. Ratkaisun toimivuuden testaaminen ja konstruktion oikeellisuuden osoittaminen
 5. Ratkaisussa käytettyjen teorioiden näyttäminen ja uutuusarvon osoittaminen
 6. Tehdyn ratkaisun soveltamisalueen laajuuden tarkastelu
- (Ojasalo, ym., 2015, s. 67.)

Konstruktiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen vaiheet harvoin etenevät lineaarisesti, vaiheet limittyvät usein toisiinsa tai voivat olla yhtäaikaista. Tässä opinnäytetyössä jää toteuttamatta konstruktion toteutus ja toimivuuden testaus. Opinnäytetyö toteutetaan kuitenkin niin, että toiminnan toteutus ja toimivuuden testaus voidaan tulevaisuudessa toteuttaa esimerkiksi hanketyönä. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos, 2017, s.52.)

4.3 Benchmarking

Benchmarking eli vertailukehittäminen on menetelmä, joka sopii käytettäväksi, kun halutaan saada tietoa aiheeseen liittyvistä hyvistä käytännöistä ja verrata omaa toimintaa jo olemassa oleviin toimintatapoihin. Vertailukehittämisen etuna on oman toiminnan tason selkiytyminen muihin toimijoihin nähden, lisäksi toisten innovaatioihin vertaamalla on havaittu olevan omaa kehittämis- halukkuutta kiihdyttävä vaikutus. (Ojasalo, ym., 2015, s.186.)

Vertailukehittämistä on hyödynnetty terveydenhuollon, mukaan lukien ikääntyneiden palveluiden kehittämisessä jo kymmenen vuoden ajan. Sosiaalihuollon toimintamallien kehittämisessä se pilotoitiin kuitenkin vasta 2020. Vertailuke-

hittämisen on ajateltu olevan käyttökelpoinen kehittämistyökalu myös terveyden- ja sosiaalihuollon toiminnassa, koska sen avulla organisaatio saa pitkäaikaisia tuloksia toiminnastaan ja toiminnan vaikuttavuudesta. Vertailukehittämisen avulla voidaan saada käyttöön tietoa parhaista käytännöistä ja hyvistä toimintamalleista, mikä on hyvin samankaltaista kuin terveydenhuollossa suositeltu näyttöön perustuvan toiminnan toteuttaminen. (NHG, 2021.)

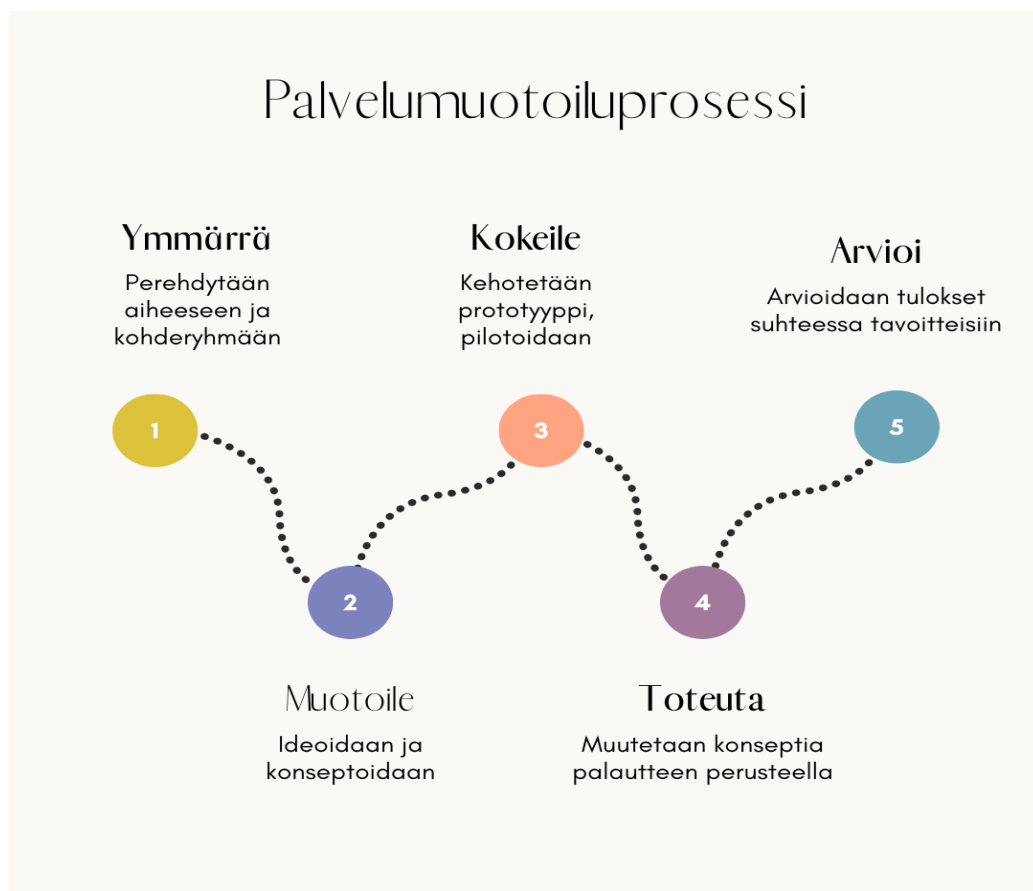
4.4 Palvelumuotoilu

Palvelumuotoilun avulla voidaan kehittää palveluista laadukkaampia, toimivampia ja aidosti kestävämpiä, palvelumuotoilu soveltuu myös kokonaan uusien palveluiden luomiseen. Palvelumuotoilun avulla voidaan samanaikaisesti sekä parantaa asiakkaan palvelukokemusta, että lisätä palveluntuottajan tai tarjoajan liiketoiminnan tehoa ja tulosta. Palvelumuotoilun prosessi (Kuvio 2) saa alkunsa palveluntuottajan tarpeesta kehittää olemassa olevaa palvelua tai kehittää kokonaan uudenlaista palvelua. Palvelumuotoilu koostuu ymmärrys-, konseptointi- ja prototypointivaiheesta. (Ahonen, 2019, s. 35, Tuulaniemi, 2011, s.123.)

Ymmärrysvaiheessa tärkeimpänä tavoitteena on lisätä ymmärrystä asiakkaan, palveluntuottajan ja palveluntarjoajan tarpeista, toiveista, tavoitteista ja unelmista. Ymmärrysvaiheessa palvelumuotoilijan tehtävänä on luoda visio, joka kokoaa yhteen kaikkien osapuolien tarpeet, toiveet ja rajoitteet. Palvelumuotoilussa painotetaan asiakasymmärryksen keräämiseen laadullisia näkökulmia, kun yleensä asiakasymmärrystä pyritään saamaan aikaan määrällisillä menetelmillä. Tämän vuoksi asiakasymmärryksen keräämiseksi palvelumuotoilussa sopivat erityisen hyvin havainnointi, haastattelu, kyselyt ja ideapajat. Asiakkaan näkökulmasta katsottuna ymmärrysvaiheessa tärkeintä on, että palvelumuotoilija ymmärtää asiakkaan kokemuksen, arjen ja tarpeet. Saatuaan riittävän vahvan mielikuvan näistä voi palvelumuotoilija luoda selkeän kuvan olemassa olevan tilanteen/palvelun puutteista ja vahvuuksista. (Ahonen, 2019, s. 79, 84, Palvelumuotoilu Palo, 2019.)

Konseptointivaihe sisältää konseptoinnin lisäksi myös ideointia. Ideointia voidaan toteuttaa esimerkiksi unelmakartan, mindmapin tai brainstormin avulla, joko yksin tai ryhmässä. Idea jalostetaan toteuttamiskelpoiseksi luonnokseksi tai malliksi eli konseptiksi. Konseptointivaiheessa toteutetun konseptin tarkoitus on kuvata ideaa niin, että kaikille osapuolille syntyisi siitä yhtenäinen ja selkeä kuva. (Ahonen, 2019, s. 91, 93.)

Prototyyppivaiheessa kehitetään malli tai malleja, joiden avulla voidaan kokeilla tuotteen toimivuutta käytännössä ja toisaalta kerätä tietoa käyttäjiltä. Prototyypin kehittämisen tavoitteena on asiakaspalautteen ja kokemusten kerääminen käyttäjiltä. Prototyypin avulla pystytään jo varhaisessa vaiheessa testaamaan käyttäjillä, toimiiko palvelu ja millaista sen käyttäminen on. Varhaisessa vaiheessa suoritettu prototyypin testaus vähentää myös kustannuksia, koska muutoksia tuotteeseen pystytään tekemään jo ennen kuin sen suunnitteluun on käytetty suurta panostusta. (Ahonen, 2019, s. 97–99.)

Kuvio 2. Palvelumuotoilu prosessi

Opinnäytetyössä palvelumuotoilua on hyödynnetty toimintamallin luomiseen. Palvelumuotoilu sopii hyvin uuden toimintamallin luomiseen, koska se mahdollistaa aiheeseen perehtymisen ikääntyneiden näkökulmasta ja näin ollen suunnittelu perustuu ikääntyneistä lähteviin näkökulmiin. Tässä työssä kehitetään prototyyppinä toimintamalli, jota muutetaan tarvittaessa palautteen perusteella. Toimintamallin käyttöönotto ja tulosten arviointi jäävät tilaajan vastuulle.

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

5.1 Prosessin aloitus

Prosessin alkuvaiheessa kokosin yhteen Urjalan kunnan alueella ikääntyneille tarjolla olevia palveluita. Yhteenvedon avulla pystyin perehtymään Urjalan kunnan nykyisiin palveluihin (kuviot 3) ja niiden saatavuuteen ikääntyneen väestön näkökulmasta. Toimintaympäristön ja sen tarjoamien palveluiden tunteminen on tärkeää, jotta etsivälle vanhustyölle voidaan kehittää perusteltu ja alueen erityispiirteet huomioiva toimintamalli. Tässä vaiheessa suoritettiin laaja-alainen kartoitus Urjalan kunnassa tarjottavista palveluista, sekä niiden tavoitettavuudesta. Kartoituksen tavoitteena oli luoda kokonaiskuva palveluverkoston rakenteesta ja selvittää, miten ikäihmisten erityistarpeet, kuten toimintakyvyn heikentyminen tai sosiaalisen tuen tarve, huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Ensimmäinen askel tässä prosessissa oli yhteistyöverkoston luominen, minkä koettiin olevan olennainen osa toimintamallin kehittämistä etsivään vanhustyöhön. Työn alkuvaiheessa yhteistyöverkostoa kehitettiin Urjalan kunnan liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin sekä seurakunnan diakoniatyöntekijän kesken, näiden tahojen kautta oli mahdollista saada ajankohtaista tietoa kunnassa järjestetystä ikäihmisille suunnatusta toiminnasta. Alkuvaiheessa perehdyin tarkemmin Urjalan kunnan demografisiin tekijöihin ja alueen ikärakenteeseen, jotka ovat keskeisiä tekijöitä toimintamallin suunnittelussa. Erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa palvelutarpeiden ennakoimiseen ja millaisia toimenpiteitä kunnassa olisi mahdollista toteuttaa näihin tarpeisiin vastaamiseksi.

Prosessin aloitusvaihe tarjosi kattavan pohjan Urjalan kunnan etsivän vanhustyön toimintamallin suunnittelulle. Yhteistyö kunnan eri toimijoiden kanssa ja palvelurakenteen kattava tarkastelu mahdollistivat tavoitteellisen etenemisen kohti etsivän vanhustyön vaikuttavaa ja Urjalan kunnan ikääntyneen väestön tarpeisiin vastaavaa mallia.

5.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruun vaiheessa hyödynnettiin aiemmin toteutettua systemaattista kirjallisuuskatsausta, jossa kartoitettiin olemassa olevia tutkimuksia etsivästä vanhustyöstä sekä etsivään vanhustyöhön liittyvistä hyvistä käytännöistä. Kirjallisuuskatsaus oli tutkimusmenetelmänä kuvaileva ja mahdollisti laajan tietopohjan luomisen aihealueesta. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi yleisimmin käytetyistä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Sitä voi luonnehtia yleiskatsaukseksi ilman tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Käytetyt aineistot ovat laajoja ja aineiston valintaa eivät rajaa metodiset säännöt. Tutkittava ilmiö pystytään kuitenkin kuvaamaan laaja-alaisesti ja tarvittaessa luokittelemaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. Tutkimuskysymykset ovat väljempiä kuin systemaattisessa katsauksessa tai meta-analyysissä. (Salminen, 2011.)

Toteutetusta kirjallisuuskatsauksesta otan tähän tulokset, jotka koen työni kannalta olennaisiksi.

5.2.1 Aiemmat tutkimukset

Viimeisen kymmenen vuoden aikana etsivän vanhustyön toimintamalleja on kehitetty useissa suomalaisissa kunnissa ja järjestöissä, vastauksena ikääntyvien lisääntyvään syrjäytymiseen ja palveluiden ulkopuolelle jäämiseen. Etsivän vanhustyön taustalla vaikuttavat väestön ikääntyminen, muuttuvat hoivapalvelut sekä julkisten resurssien rajallisuus, jotka ovat haastaneet perinteiset sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintatavat. Useat toimintamallit sisältävät yhteisöllisiä toimintoja, kuten korttelikerhoja, lähipalveluja ja kotiin tarjottavia palveluja, jotka tuodaan lähemmäs ikääntyneiden arkea. Tämän tyyppiset mallit ovat tarjonneet ikääntyneille mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja vähentäneet yksinäisyyden tunnetta. (Nurmi, 2019; Mäkelä, 2021.)

Kehitetyissä malleissa on havaittavissa yhtenäisiä piirteitä ja erityisen hyviä käytäntöjä. Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen ovat olennainen osa useimpia toimintamalleja. Yhteistyö eri sektoreiden, kuten kolmannen sektorin, seurakuntien ja kuntien välillä on ollut välttämätöntä, jotta syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet tavoitetaan ja saadaan palveluiden piiriin. Eri toimijat täydentävät toisiaan ja heidän keskinäinen vuorovaikutuksensa vahvistaa ikääntyneille tarjottavia palveluita. Useissa hankkeissa on hyödynnetty "learning café" -tyyppinen ryhmätyöskentely, joka on mahdollistanut ikääntyneiden osallistamisen kehittämistyöhön ja edistänyt samalla palveluiden muokkaamista käyttäjien tarpeiden mukaisiksi. (Vuoristo, 2023.)

Erityisen hyvänä käytäntönä etsivään vanhustyöhön on osoittautunut jalkautuva työ, jossa työntekijät vierailevat syrjäytymisvaarassa olevien ikääntyneiden luona. Tämä lähestymistapa on vähentänyt ikääntyneiden yksinäisyyttä, edistänyt toimijuutta ja madaltanut kynnystä avun vastaanottamiselle. Myös yksilöllisen ohjauksen merkitys on korostunut, sillä se mahdollistaa räätälöidyn tuen ja madaltaa ikääntyneiden riskiä jäädä palveluiden ulkopuolelle. (Paananen, 2021; Mäkelä, 2021.)

Etsivän vanhustyön kehittämisessä on hyödynnetty yhtenäisiä metodologisia lähtökohtia, erityisesti konstruktivistista tutkimusotetta. Tämä lähestymistapa on tukenut mallien kehittämistä käytännönläheisesti ja osallistavasti. Monissa hankkeissa käytetty kyselyihin, ryhmätyöskentelyyn ja ammattilaisten haastatteluihin perustuva aineistonkeruu on mahdollistanut relevanttien kokemusten ja näkökulmien kartoittamisen. Tämän on ajateltu lisäävän mallien käytännöllisyyttä ja vaikuttavuutta. Lisäksi ammattilaisten haastatteluja on käytetty syventämään ymmärrystä ikääntyneiden tarpeista ja toimintaympäristön haasteista. Tämä on mahdollistanut palveluiden kehittämisen niin, että ne vastaavat ikääntyneiden yksilöllisiin tarpeisiin, sekä yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin. (Mäkelä, 2021.)

Useat etsivän vanhustyön toimintamalleihin sisältyvät käytännöt ovat osoittautuneet erityisen toimiviksi ikääntyneiden näkökulmasta. Jalkautuva työ on ko-

ettu erityisen merkitykselliseksi ja kasvokkain tapahtuvien palvelujen tarjoaminen digitaalisia palveluja merkityksellisemmäksi. Etenkin ikääntyneet, jotka eivät kykene tai halua käyttää digitaalisia palveluita hyötyvät kasvokkain tapahtuvasta kohtaamisista. (Nurmi, 2019; Vuoristo, 2023.)

Etsivän vanhustyön mallit ovat moninaiset ja paikallisiin tarpeisiin sopeutetut, mutta niitä yhdistää yhteinen pyrkimys vähentää ikääntyneiden syrjäytymistä ja parantaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhteisön toimintaan. Toimintamallien soveltaminen käytäntöön vaatii kuitenkin jatkuvaa moniammatillista yhteistyötä ja yhteiskunnallisten resurssien suuntaamista syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja hyvinvointityöhön. Tulevaisuudessa etsivän vanhustyön merkitys korostuneen väestön ikääntyessä ja palvelujärjestelmien paineen kasvaessa. Toimintamallien vaikuttavuuden varmistaminen edellyttää edelleen menetelmien kehittämistä ja mittareiden luomista, joiden avulla voidaan arvioida mallien pitkäaikaisia vaikutuksia. Myös digitaalisten palvelujen saavutettavuuden parantaminen, sekä niiden rinnalla tarjottavat fyysiset palvelut ovat keskeisiä, jotta ikääntyneiden määrän kasvaessa eriarvoisuuteen voidaan puuttua tehokkaasti. (Vuoristo, 2023.)

5.2.2 Benchmarking aineisto

Opinnäytetyön benchmarking-aineiston valintaan on vaikuttanut pyrkimys löytää tehokkaita ja hyviksi todettuja etsivän vanhustyön malleja, joita soveltaen voidaan luoda etsivän vanhustyön malli Urjalan kunnassa. Benchmarkingiin valitut kolme mallia on valittu niiden hyvien käytäntöjen ja vaikuttavuuden perusteella. Mallit ovat osoittautuneet toimiviksi keinoiksi tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevia ikääntyneitä, joilla on riski jäädä palveluiden ulkopuolelle.

Nämä mallit tarjoavat tärkeitä näkökulmia ja käytäntöjä etsivän vanhustyön toteuttamiseen kunnallisessa kontekstissa, jossa resurssit ja tarpeet voivat vaihdella suuresti. Diakonissalaitoksen malli on kehitetty yhteistyössä eri kaupun-

kien ja organisaatioiden kanssa, minkä vuoksi sen toimintatavat tarjoavat arvokasta tietoa verkostoyhteistyön hyödyntämisestä. Fingerroosin säätiön kehittämä malli puolestaan korostaa kuntatason toiminnan merkitystä ja sisältää selkeän työprosessin vaiheineen. Turun lähimmäispalveluyhdistyksen ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kumppanuustoimintana toimiva liikkuva resurssikeskus tarjoaa tietoa liikkuvasta etsivän vanhustyön toiminnasta, joka on jäänyt käyttöön erityisen hyvänä toimintana.

Fingerroosin säätiön perustaminen juontaa juurensa yritysneuvos Markku Juhani Fingerroosin aloitteeseen vuodelta 2008, jolloin hän ilmaisi tahtonsa perustaa omaa nimeään kantavan muistosäätiön. Muistosäätiö rekisteröitiin virallisesti helmikuussa 2011, jolloin se aloitti toimintansa. Fingerroosin säätiön toiminta-ajatus keskittyy ikääntyneiden, perheiden ja eri ikäryhmien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämiseen erityisesti Turun seudulla. Toiminnalla pyritään vähentämään eriarvoisuutta ja lisäämään ihmisten osallisuutta yhteisössä. Säätiön ydinarvoja ovat tasavertainen kohtaaminen, osallisuuden mahdollistaminen sekä rohkeus kasvuun ja uudistumiseen. Nämä arvot ohjaavat säätiön toimintaa ja sen missiota, joka keskittyy ylisukupolvisten yhteyksien, vuorovaikutuksen ja kohtaamisten vahvistamiseen. Näiden keinojen avulla säätiö pyrkii tukemaan ikääntyneiden ja heidän läheistensä hyvinvointia ja osallisuutta. (Fingerroosin säätiö, n.d.)

Fingerroosin säätiö kehittää ja juurruttaa innovatiivisia toimintamalleja ikääntyneiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Kohderyhmänä ovat erityisesti ne ikääntyneet, jotka jäävät helposti palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Tämä työ toteutetaan laajassa yhteistyössä eri toimijoiden, kuten järjestöjen, kuntien, yritysten, seurakunnan ja muiden yhteiskunnallisten tahojen kanssa. Toiminnan ytimessä on eri ikäryhmien osallistaminen ikääntyneiden hyvinvoinnin tukemiseen, tämä lähestymistapa edistää sukupolvien välistä ymmärrystä ja yhteisöllisyyttä, sekä vahvistaa kaikkien osallistujien yhteenkuuluvuuden tunnetta ja osallisuutta. (Fingerroosin säätiö, n.d.)

Etsivän vanhustyön toimintaa on toteutettu löytävän vanhustyön nimellä Turun seudulla Fingerroosin säätiön organisoimana vuodesta 2020. Turun löytävän

vanhustyön malli toimii esimerkkinä tehokkaasta etsivästä vanhustyöstä, jossa keskeisenä ajatuksena on yksinäisten ja palvelujärjestelmästä ulkopuolelle jääneiden ikääntyneiden tavoittaminen ja heidän tarpeidensa huomioiminen. Tässä mallissa on huomioitu kokonaisvaltainen tuki, jossa ikääntynyt kohdataan aidosti omassa elinympäristössään. Turun malli pyrkii vähentämään ikäihmisten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä yhteistyössä järjestöjen, kunnan ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Tässä mallissa korostetaan moniammatillista yhteistyötä ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, jotka mahdollistavat ikääntyneiden tavoittamisen joustavasti ja ilman monimutkaisia byrokraattisia prosesseja. (Jokinen, Lötjönen, Rahunen, Nikula & Tarvainen, 2017.)

Löytävän vanhustyön erityispiirteisiin kuuluu kotiin jalkautuva työ, jossa työntekijät tekevät kotikäyntejä ja varmistavat ikääntyneiden pääsyn tarvittavien tukipalvelujen piiriin. Lisäksi malli hyödyntää paikallisia kohtaamispaikkoja, joissa ikääntyneet voivat osallistua erilaisiin ryhmätoimintoihin ja saada sosiaalista tukea. Fingerroosin säätiön löytävän vanhustyön tukiprosessi perustuu inhimilliseen ja luottamukselliseen kohtaamiseen, jossa keskeistä on ajan antaminen ja säännölliset tapaamiset. Toiminnan lähtökohtana on kokonaisvaltainen kartoitus ikääntyneen elämäntilanteesta ja palvelutarpeista, mikä mahdollistaa yksilöllisen palveluneuvonnan ja ohjauksen oikeiden palveluiden pariin. Lisäksi ikääntynyttä motivoidaan ja kannustetaan ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnistaan. Prosessissa korostetaan positiivisia asioita ja edistymistä, tilannetta seurataan jatkuvasti. Näin varmistetaan, että ikääntyneellä on tarvittaessa turvallinen paikka, jonne hän voi aina palata. (Jokinen ym., 2017.)

Diakonissalaitos on kehittänyt etsivän vanhustyön toimintaa vuodesta 2013 lähtien. Diakonissalaitoksen Seniori-Vamos-hankkeissa (2013–2017 ja 2018–2020) kehitettiin toimintamalli, joka vastaa haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden erityistarpeisiin. Nämä hankkeet toteutettiin yhteistyössä Espoon, Helsingin, Tampereen ja Vantaan kaupunkien sekä Tampereen seurakuntayhtymän kanssa. Tämä etsivän vanhustyön malli kohdistuu erityisesti nii-

hin ikääntyneisiin, jotka ovat palvelujärjestelmän katvealueilla ja joiden palvelutarpeisiin ei nykyinen järjestelmä riittävästi vastaa. (Aalto, Mäkelä, Pohjalainen, Roti, Sutinen, Kvist, Paananen & Levänen, 2020.)

Toimintamallin tavoitteena on ikääntyneiden osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen, sekä heidän elämänlaatusa kohentaminen tarjoamalla yksilöllistä tukea, jonka avulla mahdollistetaan turvallinen ja mielekäs arki. Keskeisiä toimintatapoja ovat tiivis verkostotyö eri sektoreiden ammattilaisten kanssa sekä kohdennettu tuki ikääntyneille. Verkostotyö kattaa yhteistyön esimerkiksi terveysasemien, sosiaalitoimen, kotihoidon, järjestöjen ja seurakuntien kanssa, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan ikääntyneiden tarpeisiin. Mallin mukainen työskentelyprosessi etenee vaiheittain seuraavasti:

1. **Yhteydenotto:** Mikäli verkostokumppanille (esim. terveysaseman työntekijä) herää huoli ikääntyneen tilanteesta, hän voi ikääntyneen suostumuksella ohjata tämän etsivän työn ammattilaisen palveluiden piiriin.
2. **Kotikäynnit ja rinnalla kulkeminen:** Etsivän työn työntekijä tapaa ikääntyneen yleensä kahden viikon välein. Tapaamisten tarkoituksena on kartoittaa ikääntyneen tilannetta ja tukea tämän voimavaroja. Tarvittaessa ikääntynyt ohjataan sopivien palveluiden piiriin.
3. **Yhteistyö ja verkostoituminen:** Verkostotyöskentelyssä ammattilaisten välinen vuorovaikutus ja yhteinen ymmärrys ovat keskeisiä. Verkostoyhteistyön avulla pyritään löytämään ikääntyneelle soveltuvia tukimuotoja ja palveluita.
4. **Asiakkuuden päättäminen:** Kun etsivän työn tavoitteet asiakkaan osalta saavutetaan, asiakkuus päättyy. Etsivän työn ja ikääntyneen välinen yhteys voidaan kuitenkin tarvittaessa ylläpitää sovitulla tavalla.

Toimintamallissa hyödynnetään vapaaehtoisia, jotka toimivat ikääntyneiden tukena ja täydentävät etsivän työn ammatillista tukea. Vapaaehtoistoiminnan kautta ikääntyneille tarjoutuu mahdollisuus uusien ihmissuhteiden luomiseen

ja yhteisöllisyyden kokemiseen, mikä vahvistaa heidän osallisuuttaan yhteiskunnassa. Etsivän vanhustyön malli tuottaa merkittäviä hyötyjä ikääntyneiden hyvinvoinnille ja osallisuudelle. Toimintamallin kautta pystytään tunnistamaan vanhuspalveluiden puutteita ja järjestelmän katvealueita, jolloin palveluita voidaan kehittää vastaamaan paremmin ikääntyneiden tarpeita. Lisäksi etsivän työn tarjoama rinnalla kulkeminen tukee ikääntyneiden turvallisuuden tunnetta ja elämänhallintaa. Asiakkaiden tarpeisiin pyritään vastaamaan mahdollisimman yksilöllisesti, ja apua tarvitsevat ikääntyneet pyritään ohjaamaan oikea-aikaisesti sopivien palvelujen piiriin. (Aalto, ym., 2020.)

Diakonissalaitoksen toimintamalli korostaa ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen tuen merkitystä ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämisessä. Tavoitteena on, että haavoittuvimmassa asemassa olevat ikääntyneet tavoitetaan ja heidän tarpeensa huomioidaan kattavasti ja oikea-aikaisesti. Mallin soveltaminen eri kunnissa voi parantaa haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden elämänlaatua ja tukea heidän selviytymistään arjessa. (Aalto, ym., 2020.)

Turun lähimmäispalveluyhdistyksen organisoimana luotiin Avoimet Ovet-hankkeessa vuonna 2016 liikkuvan resurssikeskuksen toiminta. Liikkuva resurssikeskus toimii Varsinais-Suomen alueella Turun lähimmäispalveluyhdistyksen ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kumppanuushankkeena. Toiminta on palkittu vuonna 2018 Vuoden vanhusteko-palkinnolla. Liikkuvan resurssikeskuksen periaatteet pohjautuvat kaksisuuntaiseen viestintään, jossa ikäihmisille tarjotaan tietoa heidän lähiympäristössään tapahtuvista aktiviteeteista ja palveluista, mutta samalla kerätään heidän toiveitaan ja tarpeitaan. Liikkuva resurssikeskus keskittyy erityisesti syrjäytymisuhan alla olevien ikäihmisten tavoittamiseen. Tämä toteutetaan viemällä palvelut ja tiedotus paikkoihin, joissa ikäihmiset jo liikkuvat, kuten kauppoihin, toreille ja apteekkeihin. (Kotikunnas, n.d.; Järvenpää & Rahunen, 2014.)

Liikkuvan resurssikeskuksen tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen. Malli hyödyntää vapaaehtoistoimintaa ja saattaja-apua, joiden avulla ikäihmisten osallistuminen erilaisiin aktiviteetteihin mahdollistuu. Liikkuvan resurssikeskuksen toimintamalli korostaa olemassa olevien

resurssien hyödyntämistä, kuten paikallisten yhdistysten, vapaaehtoistoiminnan ja kaupungin tarjoamien palvelujen yhteensovittamista. (Järvenpää & Rahunen, 2014.)

5.3 Hankkeen selvitystyö

Hankkeen selvitystyö aloitettiin perehtymällä Urjalan kunnassa tällä hetkellä oleviin toimijoihin ja ikääntyneille kohdennettuihin palveluihin, sekä toimintoihin. Asiantuntijoina tavattiin teams-yhteyden välityksellä Urjalan seurakunnan edustajana diakoniatyöntekijä Heidi Heikkinen ja Urjalan kunnan edustajana hyvinvointikoordinaattori Heidi Jalli. Selvitystyön tavoitteena oli luoda toimintamallin kehittämisen pohjalle selkeä kuva toimintaympäristön palveluista (Kuvio 3), haasteista ja erityistarpeista.

Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin diakoniatyöntekijä Heidi Heikkisen kanssa. Palaverissa käsiteltiin Urjalan seurakunnan toimintaa ja tavoitettavuutta, sekä yhteistyöverkoston toimintaa heidän näkökulmastaan. Tavoitteena tälle palaverille oli myös selvittää, onko tällä hetkellä Urjalan kunnan alueella etsivän vanhustyön kaltaista toimintaa seurakunnan järjestämänä. Seurakunnassa on useita säännöllisesti järjestettäviä aktiviteetteja, kuten hapihyppely, keskiviikkokerho ja kaiken kansan aamupuuro, joilla pyritään tavoittamaan ikääntyneitä. Etsivän vanhustyön kaltaista toimintaa ei seurakunnan toimintana Urjalan kunnan alueelle järjestetä, joskin välillä diakoniatyö käsittelee lähipiirin huolesta johtuneita yhteydenottopyyntöjä.

Seurakunnan toiminnan tavoitettavuutta ei voida aivan täysin luotettavasti arvioida, koska varsinaista tilastoa kävijämäärästä ei kerätä. Näin ollen tavoitettavuus perustuu diakoniatyöntekijän arvioon. Arvion mukaan seurakunnan toiminta tavoittaa noin 200 henkilöä, tämän lisäksi onnittelukäyntien muodossa tavoitetaan noin 100 ikääntynyttä vuosittain. Eri aktiviteetit tavoittavat eri ikäryhmiä ja yhteisöjä, tavoitetut ihmiset edustavat kuitenkin yleensä 65 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia.

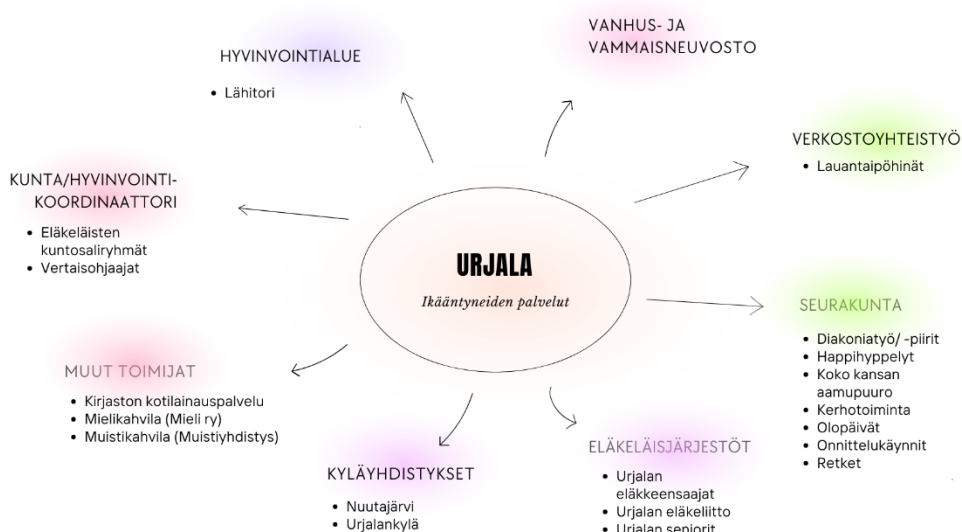
Seurakunta tekee laajasti yhteistyötä eri toimijoiden, kuten hyvinvointialueen, eläkeläisjärjestöjen ja muiden vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. "Lauantaipöhinät" on esimerkki kaikille avoimesta kunnan, seurakunnan ja yhteisöjen yhteisestä tapahtumasta, jossa kohdataan eri ikäisiä osallistujia. Urjalan seurakunnassa työskentelee yksi diakoniatyöntekijä, joka kohtaa laajakirjoisen asiakasryhmän ja tekee monipuolisesti yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Haasteina diakoniatyöntekijän työssä voidaan ajatella olevan toimenkuvan moninaisuus, aikatauluttomuus ja resurssien riittävyys. Työn kuormittavuutta lisää mahdollisuus yhteydenottojen ulottumisesta myös työajan ulkopuolelle. (Heikkinen, 2024.)

Toisessa tapaamisessa tavattiin Urjalan kunnan edustajana liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori Heidi Jalli. Palaverissa käsiteltiin sekä Urjalan kunnan järjestämiä palveluita ikääntyneille, että pyrittiin luomaan käsitys kolmannen sektorin järjestämistä toiminnoista. Urjalan kunnan tarjoamana palveluna järjestetään kuntosaliryhmiä, joiden tarkoituksena on ylläpitää ikääntyneiden fyysistä toimintakykyä. Kuntosaliryhmien ohjaajina toimivat yhdessä liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin kanssa vapaaehtoiset vertaisohjaajat. Kirjasto tarjoaa ikääntyneille kotipalvelua, joka toimittaa lainamateriaalia kotona asuville ikäihmisille. (Jalli, 2024.)

Urjalan kunnassa toimii vanhus- ja vammaisneuvosto. Vanhus- ja vammaisneuvosto on elin, joka edistää ikääntyneiden ja vammaisten hyvinvointia ja vaikutusmahdollisuuksia paikallisessa päätöksenteossa. Neuvoston toiminta ja kokoonpano on suunniteltu vastaamaan valtuuston toimikautta, ja siihen valitaan 6–10 jäsentä edustamaan eläkeläis- ja vammaisjärjestöjä. Neuvosto koontuu vähintään neljä kertaa vuodessa. Lakiperusteisesti neuvosto osallistuu kunnan eri toimialojen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan erityisesti sellaisissa asioissa, jotka liittyvät ikääntyneiden hyvinvointiin, elinympäristöön, liikkumiseen sekä palveluiden saatavuuteen. Neuvoston työ sisältää aloitteiden ja lausuntojen antamisen kunnalle, jotta ikäihmisten palvelut, asumismahdollisuudet, kulttuuritarjonta ja vapaa-ajan toiminta pysyvät heidän tarpeidensa

mukaisina ja saavutettavina. Tavoitteena on lisätä kunnan päätöksenteon läpinäkyvyyttä, sekä tuoda esille ikäihmisten ja vammaisten näkökulmaa yhteiskunnallisessa keskustelussa. (Urpala, n.d.)

Urpalan kunnassa toimii kolme aktiivisesti kokoontuvaa eläkeläisyhdistystä: Eläkeliitto, Eläkkeensaajat ja Urjalan Seniorit. Eläkeläisyhdistykset järjestävät omana toimintanaan vertaistuellisia kokoontumisia ja retkiä. Eläkeläisyhdistysten lisäksi ikääntyneille toimintaa järjestävät kunnan alueella kyläyhdistykset, muistiyhdistys ja mieli ry. (Jalli, 2024.)

Kuvio 3. Ikääntyneiden palvelut Urjalan kunnan alueella.

Hankkeen selvitystyön perusteella voidaan todeta kunnan alueella olevan monipuolisia ikääntyneiden toimintoja ja palveluja. Toisaalta vaikka toimintaa Urjalan kunnan alueella on järjestetty ikääntyneille monipuolisesti, sen organisointi on hajautettua, eikä kunnassa ole tällä hetkellä keskitettyä ikääntyneiden palveluiden koordinaatiota. Koordinoinnin avulla voitaisiin parantaa jo nyt olemassa olevien toimintojen saavutettavuutta laajemmalle osalle väestöstä, tällä hetkellä tavoitettavuus on rajallinen kunnan ikääntyneeseen väestöön nähden. Keskitetyn koordinaation puute myös vaikeuttaa tiedotusta ja sitä kautta rajoittaa osallistujamäärien kasvua, sekä toimintojen saavutettavuutta.

5.4 Aineiston yhteenveto

Benchmarking-aineistosta valittiin toimintatapoja ja näkökulmia, joiden pohjalta rakennetaan Urjalan etsivän vanhustyön malli. Mallin tavoitteena on paitsi ehkäistä syrjäytymistä, myös lisätä ikääntyneiden kokemaa osallisuutta ja hyvinvointia Urjalan kunnassa. Luotavan mallin keskiössä on tavoittaa syrjäytymisriskissä olevat ikääntyneet, jotka eivät vielä ole säännöllisten palveluiden piirissä tai joiden palvelut ovat riittämättömiä. Tärkeimpinä asioina luotavassa mallissa pidän mahdollisuutta tarjota helppo ja matalan kynnyksen pääsy palveluihin. Tämä tarkoittaa, että yhteydenoton kynnys on pidettävä mahdollisimman alhaisena ja saavutettavissa ilman monimutkaisia prosesseja ja byrokratiaa. Pidin tärkeänä myös, jotta pystytään luomaan malli, jonka avulla palveluja pystytään tarjoamaan lähelle ihmistä, kyliin missä ikääntyneet elävät arkeaan.

Ikääntyneen kohtaamisessa korostuu henkilökohtaisuus ja kiireettömyys. Ikääntynyt kohdataan hänen omilla ehdoillaan, mikä edellyttää ammattilaiselta herkkyyttä ja kykyä mukautua ikääntyneen tarpeisiin. Luottamuksen rakentamiseen varataan riittävästi aikaa, sillä etenkin syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet voivat olla varovaisia ja epäileväisiä uusien kontaktien suhteen. Luottamuksellinen suhde mahdollistaa avoimemman vuorovaikutuksen, jossa ikääntynyt tuntee olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi.

Laadukas ohjaus ja neuvonta edellyttävät, että etsivän vanhustyön tekijä osaa suositella ikääntyneelle juuri hänen tarpeitaan vastaavia paikallisia palveluita ja tukimuotoja. Tämä edellyttää vahvan ammatillisen osaamisen lisäksi paikallisten verkostojen ja palveluiden tuntemista, aktiivista yhteistyötä paikallisten sidosryhmien kanssa ja ajantasaisen tiedon ylläpitämistä saatavilla olevista vaihtoehdoista. Yhteistyö kunnan toimijoiden, järjestöjen, seurakunnan ja vapaaehtoistyön organisaatioiden kanssa mahdollistaa sen, että ikääntynyt voi saada kokonaisvaltaista tukea eri elämänalueilla. Kolmannen sektorin kattava palvelutarjonta antaa myös mahdollisuuden luoda joustavia ja uusia toimintatapoja, jotka täydentävät virallisia palveluja ja tavoittavat ikääntyneitä monipuolisesti.

5.5 Etsivän vanhustyön malli Urjalan kuntaan

Urjalan kunta on pinta-alaltaan laaja ja harvaan asuttu alue, jossa ikääntyneen väestön mahdollisuudet liikkua ja käyttää erilaisia palveluita ovat rajalliset. Tämän vuoksi ikääntyneiden hyvinvointiin liittyvien tarpeiden kohtaaminen ja tukeminen vaatii uusia, innovatiivisia ratkaisuja. Tässä opinnäytetyössä lähdettiin kehittämään liikkuvaa etsivän vanhustyön mallia (Kuvio 4), jonka tavoitteena on tuoda palveluneuvonta lähemmäs ikääntyntä väestöä heidän omassa asuinympäristössään. Koska Urjalan kunnan alueella ei tällä hetkellä ole lainkaan etsivän vanhustyön kaltaista toimintaa, halusin toimintamallin yhteydessä mallintaa myös etsivän vanhustyön palvelupolun. Tästä toimintamallista kehittyi siis kaksiosainen, jonka ensimmäisessä osassa esitellään liikkuvan etsivän vanhustyön malli ja toisessa osassa kuvataan palvelupolku, jonka etsivän vanhustyön asiakkaaksi päätyntä ikääntynyt kulkee. Näiden toimintamallien lisäksi kehitettiin etsivän vanhustyön tekijän työn tueksi palvelusuunnitelma (Liite 1) ja kaavio Urjalan kunnan palveluista (Liite 2) tukemaan laadukasta ja monipuolista palveluohjausta.

5.6 Etsivän vanhustyön liikkuva malli

Ikääntyneiden liikkumismahdollisuuksien heikentyminen, pitkät välimatkat palvelupisteisiin ja kulkemisen hankaluudet muodostavat merkittäviä esteitä monille ikääntyneille henkilöille. Usein ikääntynyt ei kykene omatoimisesti kulkemaan lähimpään keskukseen palveluiden piiriin, mikä voi johtaa sosiaaliseen eristäytymiseen, heikentyneeseen hyvinvointiin ja vaikeuksiin saada tarvittavaa tukea arjessa selviytymiseen. Urjalan kunnan alueella tämä ongelma korostuu erityisesti, sillä kunta on maantieteellisesti laajalle alueelle levittäytynyt ja tämän voidaan ajatella vaikeuttavan ikääntyneiden kohdalla palveluiden tavoitettavuutta. Näiden haasteiden vuoksi koin tärkeänä kehittää matalan kynnyksen toimintamallin (Kuvio 4), joka pystyy mukautumaan eri alueiden ja yksilöiden tarpeisiin, sekä tarjoamaan joustavan tavan tavoittaa etsivän vanhustyön kohderyhmää.

Kuvio 4. Liikkuvan etsivän vanhustyön toimintamalli

Kehitetty liikkuva etsivän vanhustyön malli perustuu ajatukseen palveluiden viemisestä kyliin ja maaseudulle liikkuvan yksikön avulla. Visuaalisessa esityksessä mallia voidaan kuvata kulkuneuvolla, joka liikkuu kylästä kylään tuoden palvelut ja neuvonnan ikääntyneiden saataville heidän omaan elinympäristöönsä. Liikkuva etsivän vanhustyön yksikkö mahdollistaa ikääntyneiden tavoittamisen tavalla, joka vähentää heidän tarvettaan siirtyä pitkien matkojen päähän saadakseen tarvitsemansa palveluohjauksen ja tuen. Tässä mallissa etsivän vanhustyön palvelut viedään liikkuvan yksikön avulla kyläkeskuksiin, taajamiin ja muihin ikääntyneiden asumisen keskittymiin.

Liikkuvan etsivän vanhustyön yksikön palveluneuvonnan kohteena ovat ikääntyneet, jotka tarvitsevat tietoa tai tukea hyvinvointialueen, kunnan, seurakunnan sekä järjestöjen tarjoamien palveluiden hyödyntämiseen. Neuvontapalveluiden tarjoaminen omassa elinympäristössä tekee palveluneuvonnasta hel-

pommin lähestyttävää ja helpottaa ikääntyneiden kynnystä hakeutua tuen piiriin, sillä se poistaa liikkumisen esteet ja madaltaa psykologista kynnystä palveluihin hakeutumisessa.

Liikkuvan mallin tärkeänä tavoitteena on toimia sosiaalisen kanssakäymisen alustana, jossa ikääntynyt voi kohdata muita kuntalaisia, palveluntarjoajia, kolmannen sektorin toimijoita ja saada vertaistukea omassa elämäntilanteessaan. Tällaiset kohtaamiset mahdollistavat kuulumisten vaihdon kyläläisten kesken, sekä mahdollisuuden jakaa arjen kokemuksia ja haasteita. Liikkuva etsivän vanhustyön malli ei siis ainoastaan tarjoa yksilöllistä tukea ikääntyneille, vaan luo myös yhteisöllisyyttä ikääntyneen, kylien ja palveluntarjoajien välillä. Tämän lisäksi se tarjoaa uuden tavan jakaa tietoa kunnan, hyvinvointialueen, seurakunnan ja järjestöjen palveluista, ja näin ollen parantaa palveluiden saavutettavuutta ja kohdentamista alueen tarpeisiin.

Liikkuvan etsivän vanhustyön yksikön avulla voidaan kyliin järjestää myös erilaisia teematapaamisia. Teematapaamisten avulla voidaan hyödyntää yhteistyöverkoston ja erityisesti kolmannen sektorin asiantuntemusta, sekä vapaaehtoistyön panosta. Teematapaamisten avulla saadaan myös luotua arvokkaita yhteistyöverkostoja, jotka jatkossa saattavat madaltaa ikääntyneiden hakeutumista kolmannen sektorin toiminnan piiriin. Teematapaamiset voivat käsitellä esimerkiksi toimintakyvyn ylläpitämistä, terveydentilan seurantaa, digitaalisten palveluiden käyttöönottoa tai sosiaalisen hyvinvoinnin tukemista.

Liikkuva malli tarjoaa mahdollisuuden myös syvempään asiakassuhteeseen niiden ikääntyneiden kanssa, joilla on tarvetta tiiviimpään tukeen. Etsivän vanhustyön palveluissa voidaan aloittaa asiakkuus (kuvio 5), mikäli neuvonnan yhteydessä havaitaan erityinen tarve jatkuvammalle tuelle tai seurannalle. Tämä asiakkuus voi muodostua esimerkiksi tilanteessa, jossa ikääntynyt henkilö tarvitsee erityistä tukea palveluihin hakeutumisessa tai sosiaalisten kontaktien ylläpitämisessä. Asiakkuusprosessin käynnistäminen tämän mallin avulla vähentää kynnystä hakea apua omassa haastavassa elämäntilanteessa ja tekee siitä ikääntyneelle helpommin saavutettavan.

suoraan kohdasta kohtaaminen ja palvelutarpeen tunnistaminen, mutta etenisi siitä eteenpäin mallin mukaisesti.

Etsivän vanhustyön palvelupolku alkaa, kun ikääntyneen oma tiedontarve palveluista tai huoli ikääntyneen tilanteesta herää. Yhteydenoton etsivään vanhustyöhön voi tehdä ikääntynyt itse, hänen lähipiirinsä (esim. perhe tai naapurit), sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset, viranomaiset, seurakunnan tai kolmannen sektorin toimijat. Ilmoitus voidaan tehdä myös anonyymisti, mikä madaltaa kynnystä yhteydenottoon ja lisää avoimuutta huolenaiheiden esiin tuomisessa. Tässä toimintamallissa pyritään muotoilemaan yhteydenottokanavat matalan kynnyksen palveluksi, jotta yhteyden ottaminen ei kaatuisi omaan hankaluuteensa. Tällaisina matalan kynnyksen yhteydenottokanavina voisi toimia puhelinkontaktien lisäksi esimerkiksi kunnan internetsivuille laitettava linkki yhteydenottoa varten tai postikortin muotoon tehtyt yhteydenottokortit.

Etsivän vanhustyön toimintaan voidaan ohjata ikääntyneitä, jotka eivät ilman tukea löydä palveluiden piiriin. Esteinä omatoimiselle palveluihin hakeutumiselle voivat olla uskalluksen tai halukkuuden puute, ikääntyneellä saattaa olla myös tunne, että palvelut eivät kohtaa hänen omia tarpeitaan. Toisinaan ollaan tilanteessa, että ikääntynyt itsekin tunnistaa palveluidensa tarpeen, muttei löydä itselleen sopivia palveluita ilman tukea. Etsivän vanhustyön asiakkuuteen voidaan esimerkiksi ohjata ikääntynyt, joka ei palvelutarpeen määrittämisen jälkeen vielä täytä kotihoidon palveluiden myöntämisen perusteita, mutta kaipaa kuitenkin vahvempaa tukea elämäänsä.

Ilmoituksen perusteella etsivän vanhustyön toimija ottaa yhteyttä ikääntyneeseen, tämä voi tapahtua joko puhelimitse tai henkilökohtaisen käynnin muodossa. Toiveet yhteydenoton tavasta voidaan vastaanottaa ilmoituksen teki-jältä. Yhteydenotossa ikääntyneeseen painotetaan inhimillistä kohtaamista ja kiireettömyyttä, jotta ikääntynyt kokee olonsa turvalliseksi ja luottavaiseksi. Mikäli etsivän vanhustyön ensikontakti päättyy kielteiseen vastaukseen, uusitaan yhteydenotto muutaman päivän kuluttua (esim. uusintapuheluna) ja tarvitta-

essa ikääntynyttä voidaan motivoida kohtaamiseen pohtimalla yhdessä ikääntyneen kanssa kieltäytymiseen johtavia syitä. Mikäli yhteydenoton perusteella etsivän vanhustyön työntekijälle jää epävarma tunne siitä, ymmärsikö ikääntynyt puhelimitse tapahtuneen yhteydenoton sisällön ja merkityksen, voidaan yhteydenotto toistaa tapaamisen muodossa. Tällainen joustavuus korostaa palvelun asiakaslähtöisyyttä ja osoittaa, että etsivä vanhustyö mukautuu asiakkaan tarpeiden mukaan. Näin pyritään varmistamaan, että jokainen kontakti täyttää tarkoituksensa ja että ikääntyneen tilanteen arviointi perustuu hänen omiin kokemuksiinsa ja tarpeisiinsa, ei pelkästään ulkopuolelta tehtyyn arvioon. Tällä tavalla palvelu voi olla herkemmin asiakkaan tilanteeseen mukautuva ja yksilöllistä elämäntilannetta tukeva, nämä koen tärkeinä asioina erityisesti silloin kun toiminnan keskiössä on haavoittuvassa asemassa olevat ikääntyneet.

Ikääntyneen kohtaaminen pyritään toteuttamaan asiakkaan toiveiden ja tarpeiden mukaan, kuitenkin mahdollisimman nopealla aikataululla yhteydenoton jälkeen. Tapaaminen järjestetään mahdollisuuksien mukaan asiakkaan omassa elinympäristössä ja tapaamisella pyritään rakentamaan luottamuksellinen vuorovaikutussuhde ikääntyneen kanssa. Henkilökohtainen ja kiireetön kohtaaminen on keskeistä, jotta ikääntyneen tarpeet tulevat aidosti esille. Etsivän vanhustyön kohtaamisessa korostuu kumppanuuden näkökulma, asiakkaalle pyritään luomaan tunne, että tilanteessa ollaan yhdessä eikä ammattilainen aseta tavoitteita hänen puolestaan. Etsivän vanhustyön tapaamisen avulla voidaan asiakkaalle antaa aikaa niin paljon ja niin usein, kuin hän sitä kokee tarvitsevänsä. Etsivän vanhustyön toiminta joustaa asiakkaan tarpeen mukaan ja pyrkii mukautumaan hänen elämäntilanteeseensa sopivaksi palveluksi.

Luottamuksen rakentaminen on prosessi, joka vaatii aikaa ja sitoutumista, tämä on erityisen tärkeää syrjäytymisvaarassa olevan ikääntyneen kohdalla. Syrjäytymisvaarassa olevalla ikääntyneellä saattaa olla sosiaalista eristyneisyyttä, epäluottamusta yhteiskunnan palveluita kohtaan tai aikaisempia negatiivisia kokemuksia avun hakemisesta. Ilman riittävää luottamuksen tunnetta

ikääntynyt ei koe oloaan turvalliseksi, eikä välttämättä ole valmis vastaanottamaan ohjausta ja neuvontaa omassa tilanteessaan. Luottamuksen rakentumisen avulla ikääntynyt saa mahdollisuuden sopeutua uuteen tukiverkostoon asteittain, sekä tuntea olonsa hyväksytyksi ja arvostetuksi. Tämä kiireetön ja asiakaslähtöinen lähestymistapa luo psykologisesti turvallisen tilan, jossa ikääntynyt voi vähitellen jakaa omat tarpeensa ja toiveensa. Luottamuksen rakentaminen mahdollistaa myös sen, että ikääntynyt voi vähitellen hyväksyä palvelut osaksi elämäänsä ja sitoutua saamaansa tukeen pidemmällä aikavälillä. Tämä ei ainoastaan paranna hänen hyvinvointiaan ja elämänlaatuaan, vaan myös vähentää syrjäytymisen ja yksinäisyyden tunteita, jotka ovat usein merkittäviä tekijöitä ikääntyneiden psyykkisen ja fyysisen toimintakyvyn heikkenemisessä. Näin ollen luottamuksellisen asiakassuhteen saavuttaminen on ratkaiseva edellytys sille, että ikääntynyt todella hyötyy palveluista ja kokee niiden merkityksellisyyden osana elämäänsä.

Yhdessä ikääntyneen kanssa laaditaan suunnitelma (Liite 1), joka perustuu hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa, tavoitteisiinsa, mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Suunnitelman laatimiseen lähtökohtana pidetään ikääntyneen omia käsityksiä sen hetkisestä elämäntilanteestaan. Myös etsivän vanhustyön tekijä voi kirjata suunnitelmaan omia havaintojaan, näitä on kuitenkin hyvä käydä läpi ikääntyneen kanssa myös keskustellen. Suunnitelma voi sisältää tavoitteena palveluja ja toimintoja, joihin asiakas olisi halukas osallistumaan. Tavoitteiden osalta suunnitelman laatimisessa hyödynnetään laajasti yhteistyöverkostoja, mukaan lukien kunnan, seurakunnan, kolmannen sektorin ja muiden sidosryhmien toimintoja. Mikäli ikääntynyt niin toivoo, voidaan hänelle nimetä tukihenkilö/ rinnalla kulkija, joka osallistuu hänen kanssaan kiinnostaviin toimintoihin ja tukee häntä sosiaalisen verkoston vahvistamisessa.

Yhteistyössä laaditun suunnitelman pohjalta ikääntynyt ohjataan tarvittaessa palvelujen piiriin. Mallissa on kehitetty etsivän vanhustyön työntekijän tueksi palvelukartta (liite 2), jonne pyritään kokoamaan kunnassa olevat toimijat ja heidän tarjoamansa palvelut. Suunnitelman tavoitteena on, että ikääntynyt on päässyt itse tekemään valintoja, jotka hän kokee parantavan omaa elämän-

laatuaan. Etsivän vanhustyön avulla varmistetaan, että ikääntynyt saa ohjausta ja tukea eri palveluihin pääsemiseksi. Ohjauksen onnistuminen riippuu siitä, kuinka hyvin paikalliset palvelut tunnetaan ja miten niitä voidaan soveltaa ikääntyneen tilanteeseen. Suunnitelman ei kuitenkaan ole välttämätöntä sisältää tavoitteina hakeutumista palveluihin ja toimintoihin, mikäli ikääntynyt ei koe niitä itselleen luontevaksi. Etsivän vanhustyön kontaktin tuloksena voi olla neuvonta ja ohjaus, joka mahdollisesti hyödyttää asiakasta, mikäli hän tulevaisuudessa kaipaa tukea ja apua arkeensa.

Seurantavaiheessa varmistetaan, että ikääntynyt kokee saavansa tukea ja että hänen tilanteensa pysyy hallinnassa. Seurannan tärkein tehtävä on estää ikääntyntä putoamasta uudelleen palveluiden ulkopuolelle. Seurannan tavoitteena on myös palveluiden toimivuuden varmistaminen ja niiden soveltuminen asiakkaalle, sekä mahdollisten uusien tarpeiden havaitseminen. Seurantavaiheen aikana etsivän vanhustyön kontakti asiakkaaseen voi olla harvemmin kuin alkuvaiheessa.

Etsivän vanhustyön asiakkuus päättyy yhteistyössä ikääntyneen ja etsivää vanhustyötä tekevän ammattilaisen kesken. Etsivän vanhustyön asiakkuus kestää enimmillään 5 kuukauden ajan, tämän ajan kuluessa voidaan ajatella ikääntyneen kokevan saavansa riittävästi tukea ja hänen palveluntarpeeseensa on ehditty vastaamaan yksilöllisesti. Tavoitteena on, että asiakkuuden päättyessä ikääntyneellä on paikka, johon hän voi tarvittaessa palata. Tämä vähentää ikääntyneen huolta siitä, että hän jäisi ilman apua, mikäli hänen tilanteensa muuttuu tulevaisuudessa. Asiakkuuden päättymisen jälkeen voidaan etsivän vanhustyöntekijän harkinnan perusteella suorittaa kuulumissoitto 3kk ja 6kk asiakkuussuhteen päättymisen jälkeen.

5.8 Malliluonnoksen arviointi

Malliluonnoksen arviointi perustuu arviointiryhmältä saatuun palautteeseen, palautteessa tuotiin esille sekä mallin vahvuuksia, että kehittämiskohteita. Arvioinnissa tarkastellaan mallin selkeyttä, soveltuvuutta Urjalan kunnan erityispiirteisiin sekä saatuja kehitysehdotuksia. Malliluonnos lähetettiin tutustuttavaksi ja arvioitavaksi Urjalan seurakunnan diakoniatyöntekijälle Heidi Heikkiselle, Urjalan vanhus- ja vammaisneuvoston puheenjohtajalle Lisa Wesinille, Urjalan kunnan liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorille Heidi Jallille sekä Urjalan kunnanjohtajalle Annu Kuusistolle. Arviointiryhmältä pyydettiin palaute malliluonnoksesta määräpäivään mennessä. Palaute saatiin määräaikaan mennessä kaikilta, keneltä sitä oli pyydetty.

Yhteistyökumppanit kiittivät mallia sen selkeydestä ja helposti ymmärrettävistä ulkoasusta. Erityisesti positiivisena asiana korostui se, että malli vastaa hyvin Urjalan kunnan erityistarpeisiin. Positiivisena asiana nousi esiin mallin visuaalinen merkitys: kuvat ja palvelukartta olivat heidän mukaansa havainnollistavia ja tukivat mallin ymmärtämistä. Palvelukarttaa pidettiin erityisen onnistuneena, ja sen arvioitiin tarjoavan selkeän näkymän kunnan ja yhteistyöverkoston tarjoamiin palveluihin.

Vaikka malli sai paljon positiivista palautetta, tuotiin palautteessa esille myös muutamia yksityiskohtia, jotka kaipasivat tarkennusta. Mallissa koettiin tulevan hyvin esille yksilöiden kohtaaminen ja heidän ohjaamisensa palveluiden piiriin, mutta yhteisten tapaamisten ja yhteisöllisyyden merkitys jäi epäselväksi. Palautteen perusteella kaivattiin selkeyttä myös siihen, miten ja missä liikkuvan etsivän vanhustyön yksikkö käytännössä toimii. Arviointiryhmän kanssa keskustelussa kävi ilmi, että osa epäselvyyksistä olisi tullut selville, mikäli arviointiryhmällä olisi ollut käytössä koko opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pelkän malliluonnoksen sijaan.

Näiden huomioiden pohjalta mallia kehitettiin edelleen ja yksityiskohtiin tehtiin täydennyksiä erityisesti liittyen kohtaamispaikkoihin. Palautteen pohjalta myös

yhteisöllisyyden toteutumista pohdittiin ja täsmennettiin sen toteutumista liik-
kuvan etsivän vanhustyön mallissa.

6 POHDINTA

6.1 Eettinen pohdinta

Hyvä tieteellinen käytäntö perustuu rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Nämä arvot ohjaavat tutkimuksen kaikkia vaiheita, alkaen suunnittelusta ja aineiston keräämisestä aina analyysiin ja raportointiin asti. Rehellisyys tarkoittaa, että tutkimuksen tuloksia raportoidaan avoimesti ja totuudenmukaisesti, ilman manipulaatiota tai tietojen vääristelyä. Huolellisuus ja tarkkuus takaavat, että tutkimusprosessi on läpinäkyvä ja että kaikki käytetyt menetelmät, lähteet ja tulokset ovat asianmukaisesti dokumentoituja. (Kallinen & Kinnunen, 2021.)

Opinnäytetyön prosessin aikana pyrin tutustumaan laajasti etsivästä vanhustyöstä löytyviin lähdemateriaaleihin. Käytin taustatiedon hankkimiseen monipuolisia lähdemateriaaleja ja pyrin näiden avulla hahmottamaan etsivää vanhustyötä sekä historian, että nykytiedon valossa. Lähdemateriaali koostui julkaisuista, tutkimustiedosta ja etsivää vanhustyötä tekevien järjestöjen tuottamasta materiaalista. Lähdemateriaalina pyrin etsimään erityisesti sellaisia etsivän vanhustyön malleja, jotka olivat jääneet hyviksi käytännöiksi ja joiden toimintaa oli kehitetty, sekä arvioitu.

Kehittämäni malliin halusin ottaa lähestymistavaksi erityisesti ikääntyneen omaan elinympäristöön viedyn palvelun, koska kirjallisuuskatsauksen tulosten tarkastelussa sen on katsottu olevan erityisen tehokas keino tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevia ikääntyviä. Benchmarking aineistoon valitsemani toimintamallit oli molemmat kehitetty kaupunkiympäristöön, kun taas oman työni toimintaympäristönä oli harvaan asuttu maalaiskunta. Mielestäni tämä puolsi liikuvan mallin kehittämistä, kun tavoitteena oli helpottaa palveluiden tavoitettavuutta.

Hankkeen selvitystyön perusteella voitiin ajatella Urjalassa olevan monipuolisia palveluja ikääntyneille, haasteena kuitenkin oli näiden palveluiden heikko

tavoitettavuus. Toisaalta kunnan hyvinvointikertomuksessa tavoitteena oleva järjestöyhteistyön lisääminen oli samassa linjassa benchmarking aineistoon valittujen mallien kanssa. Sekä diakonissalaitoksen, että Fingerroosin säätiön kehittämässä etsivän vanhustyön mallissa oli vapaaehtoistyötä käytetty tehokkaasti ammatillisen työn tukena.

Kehitettävässä mallissa on huomioitu laajalta eettisiä näkökulmia. Toimintamallissa korostuu asiakaslähtöinen lähestymistapa, jossa keskiössä on ikääntyneet tarpeet ja toiveet. Asiakassuhteissa annetaan aikaa luottamuksellisen suhteen syntymiselle ja kohtaamisiin pyritään luomaan kiireetön tila. Tässä mallissa tehty etsivän vanhustyön kontakti perustuu vapaaehtoisuuteen ja toteutetaan ikääntyneen omilla ehdoilla. Näiden asioiden huomioimisen voidaan ajatella edistävän itsemääräämisoikeuden, yksityisyyden ja tasa-arvoisen kohtelun periaatteita.

Toimintatutkimuksessa korostetaan osallistujien monipuolista mukanaoloa tiedon tuotannon eri vaiheissa. Luotettavuus arvioidaan tarkastelemalla, miten osallistujat, kuten työelämän edustajat, asiakkaat ja kansalaiset, ovat osallistuneet kehittämisprosessin aikana. Arvioinnissa huomioidaan myös käytettyjen osallistavien menetelmien tarkoituksenmukaisuus sekä kehittämistyön aikaansaamat muutokset, joihin kaikki hankkeessa mukana olleet osallistuvat. Lisäksi arvioidaan dokumentaation kattavuutta ja sitä, onko prosessin eri vaiheet tallennettu riittävän huolellisesti. (Hyväri & Vuokila-Oikkonen, 2020.)

Tässä opinnäytetyöprosessi otettiin eri vaiheissa sekä tilaajan, että yhteistyöverkoston edustajia mukaan suunnitteluun. Asiantuntijahaastatteluiden perusteella luotiin havaintoja toimintaympäristöstä ja sen haasteista. Toimintamallin luonnoksesta kerättiin palautetta prosessin aikana ja mallia muokattiin niiden mukaisesti. Kehittämistyön aikaansaamia muutoksia ei opinnäytetyön prosessissa pystytty arvioimaan, koska toimintamallin käyttöönotto jää prosessin ulkopuolelle tilaajan vastuulle.

6.2 Ammatillinen kehittyminen prosessin aikana

Opinnäytetyön prosessi on ollut itselleni merkittävä matka niin ammatillisesti, kuin henkilökohtaisestikin. Myös ajan löytäminen työn tekemiselle on ajoittain ollut muiden arjen kiireiden keskellä haastavaa. Kuten monessa muussakin vuorenkokoiselta tuntuvassa projektissa, myös tässä suurin haaste oli aloittamisen vaikeus.

Aiheeni valintaan vaikutti hyvinvointialuemuutos, joka osui ajallisesti samaan kuin oman työni aiheen pohdinta. Koin tuolloin, että yhteistyötahona joku muu kuin hyvinvointialue edesauttaa työni etenemistä jouhevasti eteenpäin. Kiinnostus etsivään vanhustyöhön oli vahvistunut opintojen myötä ja sen pohjalta selvitin työelämäyhteistyötä Urjalan kunnan kanssa. Kiinnostukseni etsivään vanhustyöhön kumpuaa aiemmasta työhistoriastani. Olen aiemmin työskennellyt sairaanhoitajana ensihoidon ja päivystyksen parissa. Näissä työtehtävissä olen konkreettisesti kohdannut ikääntyneiden syrjäytymisen kurjimmat seuraukset, näiden kokemusten kautta olen ymmärtänyt syvällisemmin vanhustyön ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisen merkityksen.

Tätä prosessia varjosti aikaisempi negatiivinen kokemus opinnäytetyöprosessista. Tämä loi alkuvaiheessa epävarmuutta omaan osaamiseen ja resursseihin. Minulla oli kuitenkin onnea kohdata ohjaava opettaja, jonka kanssa yhteistyö sujui luontevasti. Koinkin tämän opinnäytetyöprosessin myös eheyttävänä kokemuksena, joka varmasti vaikuttaa moniin tilanteisiin jatkossakin. Olen oppinut hallitsemaan aikatauluja ja sietämään epävarmuutta, tämä havainto vahvistanut uskoa siihen, että olen tarpeen tullen valmis ottamaan vastaan jatkossakin kehittämisprojekteja.

Prosessin aikana oma ammatillinen osaamiseni ja itseluottamukseni ovat kasvaneet merkittävästi. Olen oppinut luottamaan omaan ajatusmaailmaani ja tekemään perusteltuja ratkaisuja. Tämän ansiosta olen alkanut nähdä itseni entistä vahvempänä asiantuntijana, joka pystyy kehittämään uusia toimintamalleja työelämän tarpeisiin. Syvyyttä omaan osaamiseen on tuonut erityisesti se,

että olen voinut lähestyä aihetta luovasti ilman tiukkoja rajoituksia. Tämä on ollut virkistävää ja inspiroivaa vaihtelua nykyiselle työlleni asiakasohjaajana.

Eräs keskeinen oivallus oman ammatillisen kehittymisen kannalta on ollut se, että projektit ja hanketyöt voisivat sopia hyvin omalle luonteenpiirteelleni. Aiemmin en ollut ajatellut tätä mahdollisuutta, mutta prosessin aikana olen saanut kokea, miten motivoivaa on työskennellä kehittämistyön parissa. Tämä oivallus on avannut uusia näkökulmia siihen, millaisille urapoluille voisin suuntautua tulevaisuudessa. On ollut palkitsevaa huomata, että kehittämistyön kautta voin vaikuttaa konkreettisesti sekä yksilöiden että yhteisöjen hyvinvointiin.

Suurimmaksi haasteeksi prosessin aikana on ollut rauhallisen ajan löytäminen kirjoittamiselle. Aluksi ajattelin, että aikaa pitäisi olla tunteja, kun koneen eteen istahtaa. Todellisuudessa suurin osa työstä on kuitenkin syntynyt perunoiden keittelyn ja lapsen läksyjen tarkastelun ohella. Yhteistyökumppanien kanssa kommunikaatio on pääsääntöisesti sujunut joustavasti, välillä oma pitkäjänniteisyys on ollut koetuksella vastauksia odotellessa. Kasvattavaa tämäkin.

Kaiken kaikkiaan prosessi on ollut monella tapaa opettavainen. Se ei ainoastaan vahvistanut omaa ammatillista osaamistani, vaan myös auttoi minua löytämään uusia mahdollisuuksia ja suuntaa uralleni. Olen entistä varmempi omasta potentiaalistani ja motivoitunut jatkamaan kehittämistöitä, jotka tukevat sekä omaa osaamistani, että muiden hyvinvointia.

6.3 Tulevaisuuden visiointi

Etsivän vanhustyön tulevaisuus Urjalan kunnassa edellyttää strategista suunnittelua ja ennakoivaa toimintaa. Vaikka toimintamalli on nyt luotu, sen käytännön toteutus jää kunnan vastuulle. Tässä yhteydessä hankerahoituksen hakeminen voisi olla perusteltua, sillä se mahdollistaisi resurssien kohdentamisen

toiminnan käynnistämiseen ja vakiinnuttamiseen. Mikäli toiminta päädytään ottamaan käyttöön Urjalan kunnassa, vaatii malli varmasti vielä peilausta käytössä olevien resurssien kanssa. Mallin käyttöönoton yhteydessä kehittämis työnä voisi laatia ikääntyneille suunnattuja esitteitä etsivästä vanhustyöstä.

Nykyisin Urjalassa vapaaehtoiset toimijat ovat merkittävässä roolissa ikääntyneiden palveluiden järjestämisessä. Miten käy vapaaehtoistyön tulevaisuudessa ja voidaanko sen järjestämisen toiminnan jatkuvuuteen luottaa? Tilastokeskuksen mukaan vapaaehtoistyöhön osallistuminen on vähentynyt vuodesta 2009 lähtien ja pandemia-aikana osallistuminen laski entisestään kaikissa ikäryhmissä. Tämä trendi voi heijastua myös Urjalan tilanteeseen, mikä saattaa jatkossa vaikeuttaa toiminnan järjestämistä samassa mittakaavassa vapaaehtoisten voimin ja vähintäänkin korostaa tarvetta kehittää uusia tapoja houkutella vapaaehtoisia mukaan toimintaan. (Tilastokeskus, 2021.)

Seurakunta on perinteisesti ollut keskeinen toimija etsivässä vanhustyössä ja ikääntyneiden toiminnan järjestämisessä. Urjalassa yli 65-vuotiaista 82,9 % kuuluu kirkkoon, kun taas 45–64-vuotiaista jäsenyysprosentti on 71,4 %. Tämä viittaa siihen, että nuorempien ikäluokkien kirkkoon kuuluminen on vähäisempää, mikä saattaa tulevaisuudessa heikentää seurakunnan tavoittavuutta ja roolia vanhustyössä. (Suomen ev. lut. kirkko, n.d.)

Näiden näkökulmien valossa voidaan ajatella, että ikääntyneiden toiminnan järjestäminen ilman ammatillista koordinaatiota voi olla tulevaisuudessa haastavaa, erityisesti jos vapaaehtoisten määrä vähenee ja seurakunnan rooli kaventuu. Tällöin tulisi harkita ammatillisen koordinaattorin työpanoksen lisäämistä ja yhteistyön tiivistämistä muiden toimijoiden kanssa. Tällä hetkellä etsivän vanhustyön järjestäminen ei ole lakisääteinen velvoite, toisin kuin etsivä nuorisotyö. Kuitenkin väestön ikääntyessä ja ikääntyneiden syrjäytymisen lisääntyessä on mahdollista, että lainsäädäntöä tarkistetaan tulevaisuudessa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Urjalan kunnan tulisi muiden kuntien ohella aktiivisesti kehittää etsivää vanhustyötä huomioiden vapaaehtoistoiminnan muutokset, seurakunnan roolin mahdollinen kaventuminen ja lainsäädännön

kehittyminen. Ammatillisen koordinaation vahvistaminen ja hankerahoituksen hyödyntäminen voisivat olla keskeisiä keinoja turvata ikääntyneiden huomioiminen ennaltaehkäisevässä hyvinvointityössä.

LÄHTEET

Aalto, S., Mäkelä, A., Pohjalainen, S., Roti, J., Sutinen, H., Kvist, E., Paananen, V. & Levänen, R. (2020) Etsivän vanhustyön toimintamalli vaikuttavaan verkostotyöhön. Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö. [Esityksen otsikko](#)

Ahonen, T. (2019) Palvelumuotoilu SOTE:ssa. Rihto Oy

Fingerroosin säätiö (n.d.) Fingerroosin säätiö – näin se alkoi. [Säätiö - Fingerroosin säätiö](#)

Heikkinen, H. (29.10.2024). Urjalan seurakunnan diakoniatyöntekijän, Heidi Heikkisen Teams-haastattelu.

Jalli, H. (29.10.2024). Urjalan kunnan liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori Heidi Jallin Teams-haastattelu.

Jokinen, S., Lötjönen, A., Rahunen, S., Nikula U-M. & Tarvainen, T. 2017. ”Paljosta olisin jäänyt, ellen ovea olisi avannut” -Löytävän työn tulokset ja vaikuttavuus. Julkaisun ulkoasu ja taitto: Paula Numminen (Kiekuva).

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus>

Kuikka, A. (2015). Etsivä vanhustyö meillä ja muualla. Raportti suomalaisista ja eurooppalaisista käytännöistä. Etsivä vanhustyö meillä ja muualla. Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 1/2015.

Kananen, L. & Marttila, S. (2022). Mitä vanheneminen on. Teoksessa Heikkinen, E., Rantanen, T., Aromaa, A., Heikkinen, E., Jyrkämä, J., & Rantanen, T.

(toim.), Gerontologia. Kustannus Oy Duodecim. [Mitä vanheneminen on - Duodecim Oppiportti](#)

Kotikunnas. (n.d.) Liikkuva resurssikeskus. [Liikkuva resurssikeskus - Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry](#)

Kukkonen, M., & Isola, A.-M. (2021). Osallisuuden kokemus – ensimmäisiä koko aikuisväestöä koskevia tuloksia. ("ensimmäisiä koko aikuisväestöä koskevia tuloksia - Gerontologia") *Gerontologia*, 35(1), 103–106. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/gerontologia/article/view/103102>

28.12.2012/980 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn... 980/2012 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Mäkelä, A. (2021). Etsivän vanhustyön paikantuminen osaksi vanhusten hoivaa ja palveluja- Palvelukatveja paikkaamassa ja järjestelmää tulkaamassa. Pro Gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. [MäkeläAnnaGradu.pdf](#)

NHG (2021). Mitä on benchmarking ja mitä vertaiskehittämisellä voidaan saavuttaa sosiaali- ja terveydenhuollossa? [Mitä on benchmarking ja mitä vertaiskehittämisellä voidaan saavuttaa sosiaali- ja terveydenhuollossa? - NHG](#)

Nurmi, M. (2019). Etsivän vanhustyön mallintaminen uudenkaupungin vanhustyöhön. YAMK opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. [Opinnäytetyön asettelumalli](#)

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2015). Kehittämistyön menetelmät- uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro Oy.

Paananen, V. (2021). Etsivällä työtavalla heikommassa asemassa olevien ikäihmisten digisyrjäytymisen tekijöitä tutkimassa. YAMK opinnäytetyö. Lapin ammattikorkeakoulu. [Lapin AMK opinnäytetyön malli](#)

Palvelumuotoilu Palo, 2019. Kasvua liiketoimintaan palvelumuotoilulla ja asiakasymmärryksellä. [Kasvua liiketoimintaan palvelumuotoilulla ja asiakasymmärryksellä | Palvelumuotoilu Palo](#) Haettu 10.11.2024

Pietilä, M. & Saarenheimo, M. (2018). Löydettyä. Etsivä vanhustyö ja ikäihmisten psykososiaalinen hyvinvointi. Yhteiskuntapolitiikka 83 (2018):5–6. [YP1805-6 Pietilä&Saarenheimo.pdf](#)

Pirkanmaan hyvinvointialue (2024). Ikääntyneiden palvelut. [Ikääntyneiden palvelut - pirha.fi](#)

Rahunen, S. & Järvenpää, S. (2014) Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. [Jarvenpää Satu Rahunen Saija.pdf](#)

ROSEnet (2020). "Multidimensional Social Exclusion in Later life: Briefing Paper and a Roadmap for Future Collaborations in Research and Policy." ("MULTIDIMENSIONAL SOCIAL EXCLUSION IN LATER LIFE - ROSEnet") In: K. Walsh and T. Scharf (toim.), ROSEnet Briefing Paper Series: No. 6. CA 15122 Reducing Old-Age Exclusion: Collaborations in Research and Policy. [COST ROSEnet ActionPolicy6.qxp Layout 1](#)

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto.

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinon, S. (2017). Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku amk. [isbn9789522166494.pdf \(theseus.fi\)](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö (2020). Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023- Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. [Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023 \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Suomen ev. lut. kirkko. (n.d.) Jäsentilasto. [Jäsentilasto 2024 - Kirkon tilastopalvelu](#)

Tiilikainen, E., Jansson, A. & Pirhonen, J. (2022). Monimerkityksellinen yksinäisyys. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), Gerontologia. Duodecim. [Gerontologia - Duodecim Oppiportti](#)

Tiilikainen, E., Jansson, A. & Pirhonen, J. (2022). Syrjäytyminen ja sosiaalinen kuolema. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), Gerontologia. ("Biologisen vanhenemisen teorit - Tampereen yliopiston tutkimusportaali") Duodecim. [Gerontologia - Duodecim Oppiportti](#)

Tiilikainen, E., Jansson, A. & Pirhonen, J. (2022). Yksinäisyyden taustalla olevat tekijät. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), Gerontologia. Duodecim. [Gerontologia - Duodecim Oppiportti](#)

Tiilikainen, E., Jansson, A. & Pirhonen, J. (2022). Yksinäisyys käsitteenä. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), Gerontologia. Duodecim. [Gerontologia - Duodecim Oppiportti](#)

Tiilikainen, E., Jansson, A. & Pirhonen, J. (2022). Yksinäisyyden ennaltaehkäisy ja vähentäminen. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä & A. Viljanen (toim.), Gerontologia. ("Biologisen vanhenemisen teorit - Tampereen yliopiston tutkimusportaali") Duodecim. [Gerontologia - Duodecim Oppiportti](#)

Tiittula, P. (2020). Etsivä vanhustyö ja välittämisen kulttuuri. Senioriliitto. [Päivi Tiittula: Etsivä vanhustyö ja välittämisen kulttuuri - Kansallinen senioriliitto ry](#)

Tilastokeskus. (2024). Kuntien avainluvut. [Kuntien avainluvut | Tilastokeskus](#)

Tilastokeskus. (2021). Vapaaehtoistyöhön osallistuminen on vähentynyt 10 vuodessa. [Vapaaehtoistyöhön osallistuminen on vähentynyt 10 vuodessa | Tilastokeskus](#)

Tuulaniemi, J. (2011). Palvelumuotoilu. Talentum media Oy.

Urijalan kunta. (2022). Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2021–2024. [laaja-hyvinvointikertomus-ja-hyvintointisuunnitelma2021-2024-valmis.pdf](#)

Urijalan kunta. (n.d.) Vanhus- ja vammaisneuvosto. [Vanhus- ja vammaisneuvosto | Urijalan kunta](#)

Valtioneuvosto. (2022). Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030- Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Valtioneuvoston julkaisuja. [Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 – Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi](#)

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto, VALLI ry. (n.d). Elämänote-ohjelma. Haettu 01.09.2024 osoitteesta [Elämänote-ohjelma | VALLI ry | Valli.fi](#)

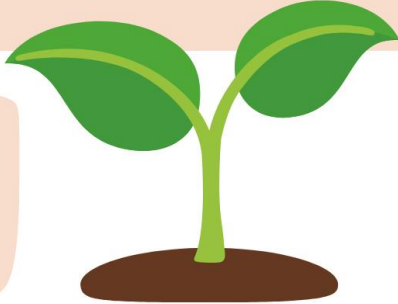
Van Aerschot, L. (2022). Etsivä vanhustyö paikkaa palvelujen riittämättömyyttä. Sosiaalipoliittinen yhdistys. [Etsivä vanhustyö paikkaa palvelujen riittämättömyyttä | Sosiaalipoliittinen yhdistys ry](#)

Vornanen, S. (2023). Ikääntyneiden kokema osallisuus omaan elämään ja oman näköinen arki [maisteritutkielma, Jyväskylän yliopisto]. ("Ikääntyneiden kokema osallisuus omaan elämään ja oman näköinen arki") <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/93299/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202402081783.pdf?sequence=1>

Vuoristo, M. (2023) "Etsi, löydä ja kohtaa" Suunnitelma etsivästä vanhustyöstä Eurajoen kunnan hyvinvointipalveluihin. YAMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. [vuoristo_maija.pdf](#)

LIITE 1: PALVELUSUUNNITELMA

Palvelusuunnitelma

Henkilötiedot

Minulle tärkeitä asioita

Etsivän vanhustyöntekijän
havainnot ja merkinnät

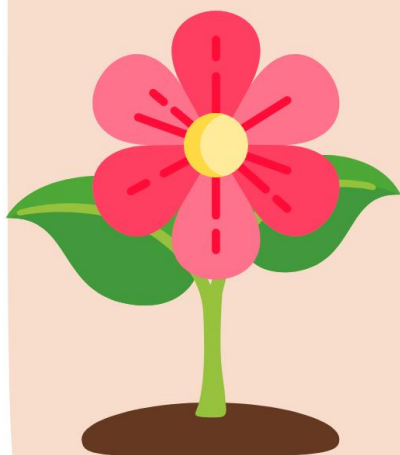
Toiveeni/tarpeeni

Mahdollisuuteni/vahvuuteni

Haasteeni

Mitä muuta haluaisin sanoa

Asiakkaalle ohjatut palvelut

Seuranta

Asiakkuus ajalla

LIITE 2: PALVELUKARTTA

